

TRANSILVANIA

Sibiu, Strada Șaguna 6.

† M. S. REGELE FERDINAND I

Regele Ferdinand.

de **Vasile Goldiș**,
președintele „Astrei”.

O fi istoria omenirii rezultanta legilor imuabile ale vieții. O fi ea jalonată prin varietatea și evoluția chipului de producere și circulație a bunurilor materiale.

Savantul va diseca eul omenesc și elementele voinței, spre a reduce toată istoria făptuirilor sociale la determinismul fixat prin condiții nestăpânite de indivizi ori colectivitate.

Totuș, dacă Caesar, spre a nimici partidul conservativ, n'ar fi cucerit Gallia și n'ar fi creat astfel condițiunile civilizației, în care trăim astăzi ori Pompeius nu și-ar fi părăsit oastea ca un laș la Pharsalus ori dacă Antonius nu s'ar fi lăsat prostit de Egipteancă la Actium, e foarte probabil, că ar fi luat alt curs istoria lumii.

Sociologia, această știință în fașe, care-i face pe imberbii moderni să se creadă în posesiunea sfințelului, prin care pot să străbată taina ființei și să diriguiască după plac evoluția spre fericire a omenirii, va sfârși prin a-și fixa însași fruntarii competenței și putințelor sale.

Oricum ar fi în definitiv, istoria omenirii este istoria oamenilor. Cred, că are perfectă dreptate Gustav Le Bon încheind opul său „Psychologie politique” cu fraza: „Ce n'est pas la fatalité qui régite le monde, c'est la volonté”. Nu fatalitatea stăpânește lumea, ci voința. Voința oamenilor.

Numărul actual al „Transilvaniei” e închinat memoriei Regelui Ferdinand. El era Președintele de onoare al Asociațiunii, eu sunt președintele ei activ. Mi s'a zis, că trebuie să scriu și eu ceva despre Regele Fer-

*dinand. E lesne și e imens de dificil. Regii sunt impene-
trabili. Sinceritatea ocolește umbra tronurilor. Ipocrizia
poate deveni virtute. Cred, nu e cazul.*

*A fost om bun, creștin convins, milos, cinstit, cău-
tând cu cerbicie dreptatea, timid extraordinar, fiind fi-*

M. S. REGINA MARIA.

*losof, neîncelat era cu frica 'n sân, că poate greși, in-
struit căm pușini o știu, în multe domenii ale cuno-
ștințelor omenești aproape savant, veșnic trudit a cu-
noaște adevărul.*

N'are nici o importanță. Doar' milioane de oameni sunt la fel. Aleșii, cari fac istoria sunt totdeauna ceva aparte. Conform preceptelor modei din vremuri chiar monstria, câte-odată. Dar', fără îndoială, sunt totdeauna jertfiții. Socrat, Caesar, Napoleon, Huss, Galilei, Christos, Maximilian Robespierre, Horia, Avram Iancu, Jeana D'Arc. Tăindu-i-se capul la Turda Mihaiu-Viteazul a rămas emblema unui neam de martiri, care urcă Golgotha spre mântuire.

Care este locul regelui Ferdinand în această ordine de idei?

La vestea jalnică a morții Regelui Carol, salutând pe noul Rege al României, Ferdinand, în ziua de 13 Octombrie 1914, scriam în fruntea ziarului „Românul“ din Arad următoarele:

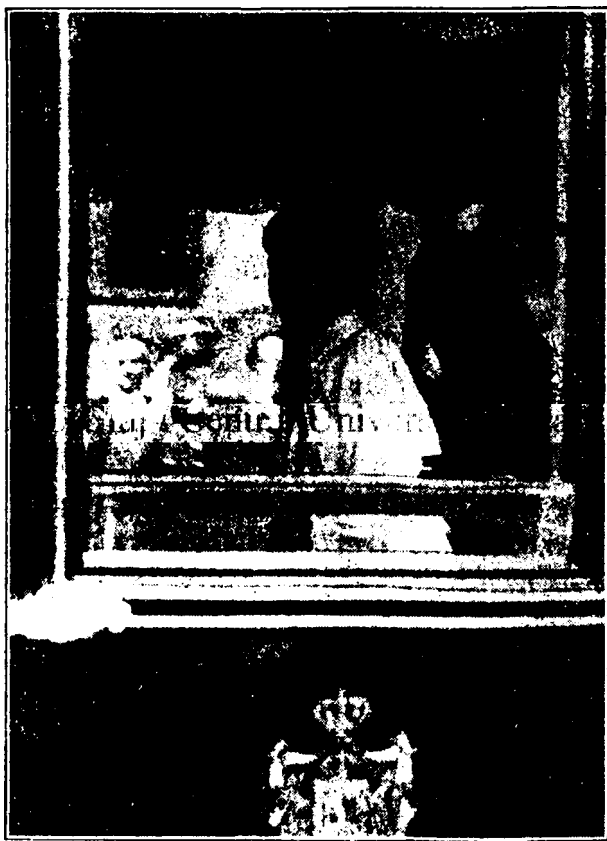
„Cu capul plecat spre racla ce ascunde moaștele primului Rege al României, cu durerea încă nestinsă în suflet pentru mutarea dela noi a celui mai mare Domn român, aducem salutul nostru cuvios Regelui Ferdinand.

„Domnul României este reprezentantul consacrat al solidarității naționale și culturale a tuturor Românilor și nici o diferențiere geografică ori politică nu va mai fi în stare vr'odată să aducă orice știrbire acestei solidarități. Neamul românesc de pretutindeni se simte una și simțul acestei unități etnice nu poate fi atins de raporturile atât de nestatornice ale situațiunilor internaționale.

„Dela marele său Unchiu, Regele Ferdinand a moștenit Tronul României, dar tot atunci El a moștenit scutul de apărare a unității etnice și culturale a tuturor Românilor. Și dacă Regele Ferdinand va trebui să jure în fața Țării-Românești, că-i va fi părinte bun și ocrotitor, tot atunci la altarul din cămăruța ascunsă a inimei sale cinștite el va trebui să joare înaintea lui Dumnezeu,

că va fi scut de apărare unității etnice și culturale a tuturor românilor, căci numai astfel va fi vrednic urmaș al întemeietorului Țării-Românești.

„A sosit ceasul de răsplată. Lumea trebuie să recunoască *nobleța originii noastre, dovedită prin fapte*”

M. S. REGELE MIHAI.

dealungul veacurilor și trebuie să recunoască unui asemenea neam îndreptățirea la viață liberă națională.

„*Aducem salutul nostru cuvios Regelui Ferdinand I-ul al României și-i zicem: in hoc signo vinces*”.

*Simplam duhul vremilor atingând cu aripa-i fatală
destinul neamului românesc.*

*Intr'adevăr, la altarul din cămăruța ascunsă a inimei
Sale cinstite Regele Ferdinand jura înaintea lui Dum-
nezeu, că va fi scut de apărare unității tuturor Românilor.*

*Se spune, că la consiliul de coroană din 27 Au-
gust 1916, în palatul dela Cotroceni, de unde trăgeau
odinioară tunurile lui Tudor Vladimirescu, dirigitate de
Gheorghe Lazar dela Sibiu, Regele Ferdinand ar fi
spus: „După matură reflecțiune și după lupte interne
pe cari le vești înțelege și din cari am ieșit biruitor
asupra mea, inclin mai mult pentru opinia guvernului“.*

*Era pornirea luptei pe viață și pe moarte pentru
izbăvire și pentru unirea politică a tuturor românilor
într'un singur stat național.*

*Iată ceea ce face din Regele Ferdinand făuritor de
istorie. A adus jertfa supremă. Și-a biruit sufletul și l-a
jertfit pe altarul unui neam strein de ființa sa proprie,
Cum s'a jertfit Christos pentru omenirea toată.*

*„Maro, Maro, te grijești și spre multe te silești,
ci un lucru trebuiește“. Poți să trăiești viață metusale-
mică, muncind cu obârște și nimic nu ai săvârșit, dacă
nu ai făcut lucrul, care trebuiește, jertfa iubirii.*

*Inconștient, poate, jertfindu-și sângele, Mihai-Vi-
teazul a scris în istorie dreptul la libertate a națiunii
române, conștient jertfindu-și sufletul Regele Ferdinand
— Biruitorul a înfăptuit unirea acestei națiuni.*

*Aștept pe cel de al treilea, să zidească omenia
și dreptatea la temelie gloriei românești, care va să vie.*

Regele Ferdinand I. și Asociația culturală „Astra“

de **Dr. G. Preda,**
vice-președintele „Astra“.

Numeroasele și frumoasele vorbiri și scrieri, expuse cu competență de atâția măștri în oratorie și stil, asupra marelui dispărut, Regele Ferdinand I, mi-ar putea tempera dorința de a adăoga și eu ceva asupra vieții Sale.

Alt. Sa Reg. PRINCEPESA ELENA.

Aceasta cu atât mai mult, cu cât, neavând cinstea și prilejul de a fi fost mai des în apropierea defunctului Rege, nu aș fi în măsură de a descrie, fie marea sa personalitate, fie vreo amintire personală, plină de un interes deosebit.

Marea venerație față de acel ce nu mai este între noi, ca și cinstea ce a făcut-o Asociației noastre (acceptând președinția de onoare) îmi aduce datoria ploasă de a rezuma, cel puțin câteva momente importante din viața Asociației, momente, în care membrii ei au putut să-L vadă, să-L cunoască și să asculte înțeleptele cuvântări ce oglindeau atât de mult și atât de bine sufletul și idealul Său.

Este drept că dorința pentru progresul și prosperarea țării noastre, îndemnase pe defunctul Rege Ferdinand I., să ia sub aripa Sa ocrotitoare, foarte multe instituții și să conducă, onorific, multe din așezămintele culturale.

Trebute să mărturisesc însă, că în afară de titlul de Suveran, vasta cultură a Regelui Ferdinand I. constituia o garanță destulă de a fi ales să ocupe locurile, pe care Le-a ocupat atât de demn.

Această cultură este confirmată de toți acei ce au avut ocaziunea să-L cunoască de aproape.

În țară foarte mulți sfernici ai tronului, precum și personalități dela curtea regală, mi-au vorbit despre multiplele și variatele cunoștințe din diversele ramuri de activitate, ce le posedă defunctul Rege, cunoștințe, pe care le puteai descoperi în conversația sau discuția plină de modestie și foarte plăcută, ce umplea atât de ușor timpul de audiență ce îi era acordat.

În afara țării o vestită scriitoare confirmă — în ultimul timp, — cultura defunctului Rege, prin însemnări pline de importanță. Aceste însemnări ne aduc la cunoștință în primul loc nedumerirea și uimirea în care s'a găsit un vestit botanist, când, în timpul unei călătorii în Dobrogea, a putut vedea competența, cu care se pronunța defunctul Rege asupra florei noastre și memoria Sa puternică în reținerea numirilor latine.

Tot ele arată, cum o vizită făcută de Regele Ferdinand I. la desgropările arheologice din Istria, a pus, de asemenea, în uimire pe un savant profesor, asupra felului cum a citit și tălmăcit niște inscripții grecești.

Conversația intimă, ce a avut-o cu abatele Mugnier ne aduce apoi mărturisirea acestuia din urmă, că Regele

Ferdinand I. cunoștea limba ebreă, iar o scriitoare ne desvăluie faptul, că a surprins pe Rege cetind în rusește pe Tolstoi și Dostoievski.

În sfârșit, un mare diplomat și literat, De Billy, expune impresia plăcută ce i-a rămas în urma audienței la defunctul Rege, în care i s'a pus la punct chestiunea „meri-

PRINCIPELE CAROL, fostul moștenitor de tron.

telor poeziei lirice japoneze în comparație cu poezia lirică chineză“.

* * *

Primul contact al Regelui Ferdinand cu membrii Asociației noastre culturale a avut loc în ziua de 31 Mai 1919, ora 7¹/₂ p. m.

Procesul verbal al acestei ședințe festive arată cum președintele de atunci al „Astrei” (răposatul Andreiu Barseanu), dete expresiune bucuriei nemărginite, că membrii Asociației văd în mijlocul lor pe primul Rege al României întregite, pe marele căpitan, care prin vitejie și înțelepciune ne-a adus liberarea și recâștigarea granițelor Daciei străbune.

Arată apoi cât de mândri suntem, că putem saluta persoana Sa, sub modestul acoperiș al clădirii, ridicate prin simțul de jertfă al publicului român și că suntem încredințați, că sub puternicul Său sceptru și în legătură cu frații noștri din celelalte ținuturi românești, vom prospera și mai mult, pentru înfăptuirea frumoaselor idealuri ce le urmăm.

Făcând un scurt istoric al Asociației și arătând scopurile sale, presidentul rugă, în numele tuturor membrilor, pe Regele Ferdinand să accepte președinția de onoare.

La acest discurs Regele Ferdinand exprimă, în entuziaste cuvinte, sincera Sa mulțumire față de salutul presidentului și întări speranțele noastre, declarând, că nu numai că acceptă presidenția de onoare, „dar va proteja nobilele năzuințe ale acestei instituții”.

Această promisiune, ca toate promisiunile făcute țării, a fost realizată pe deplin. Din acea și Regele Ferdinand începe a urmări cu interes deosebit activitatea noastră și nu întârzie a-și manifesta mulțumirea sufletească ori de câte ori vreo ocaziune pune în evidență meritul și progresul nostru.

În 31 Mai 1924, la invitația făcută de conducătorul Caselor Naționale din București, Generalul I. Manolescu, membrii Asociației noastre fac o vizită la instituțiile culturale din București, cu scopul de a cunoaște și cimentă mai mult legăturile sufletești cu membrii acestor instituții. Academia Română a ținut cu această ocazie o ședință solemnă, la care defunctul Rege Ferdinand a pronunțat următoarele cuvinte:

„Mulțumesc din toată inima pentru cuvintele de bun venit ce Mi-ați rostit azi. Totdeauna mă bucur când pot

pune piciorul Meu în acest Altar, care e umplut de un spirit românesc. Azi bucuria Mea este și mai mare căci Mă văd în mijlocul membrilor a două societăți al căror Președinte de onoare sunt: al Academiei Române și al Societății „Astra“. În timpurile dela înființarea lor multe și adânci legături au existat între acei de dincoace și de

PRINCIPELE NICOLAE, Regent.

dincolo, legături mai cu seamă spirituale, căci nouă, celor de aci, nu ne prea era îngăduit să mergem dincolo, ca să lucrăm împreună, pentru un acelaș sfânt scop. Ei, cei de dincolo, întotdeauna au fost însuflețiți numai de un singur mare gând: Unirea culturală, care trebuia să le vie prin Roma și mai apoi de unirea politică, la care am ajuns.

„Amândouă însă ați lucrat pe un ogor frumos și roditor, care începe acum să-și dea roadele: cultura adevărat românească.

„Scopul acesta sfânt trebuie păstrat în inimile noastre, a tuturor, ca o moștenire a celor, cari au luptat pentru înfăptuirea instituțiilor noastre de cultură românească.

„De aceea Mă bucur că văd aici, întruniți în un singur gând și spirit Români de dincolo și de aci, adevărați uniți sufletește, veniți cu dorul de a strânge cât mai tare legăturile, din care numai bine poate să iasă pentru țara noastră.

„Ceeace odinioară ne-a despărțit a trecut, dar ceeace ne-a legat ne-a rămas și această legătură va crește și se va întări pretutindeni, acolo, unde vor fi numai inimi bune românești.

„De aceea vă spun celor dela „Astra“: Bine ați venit printre noi“.

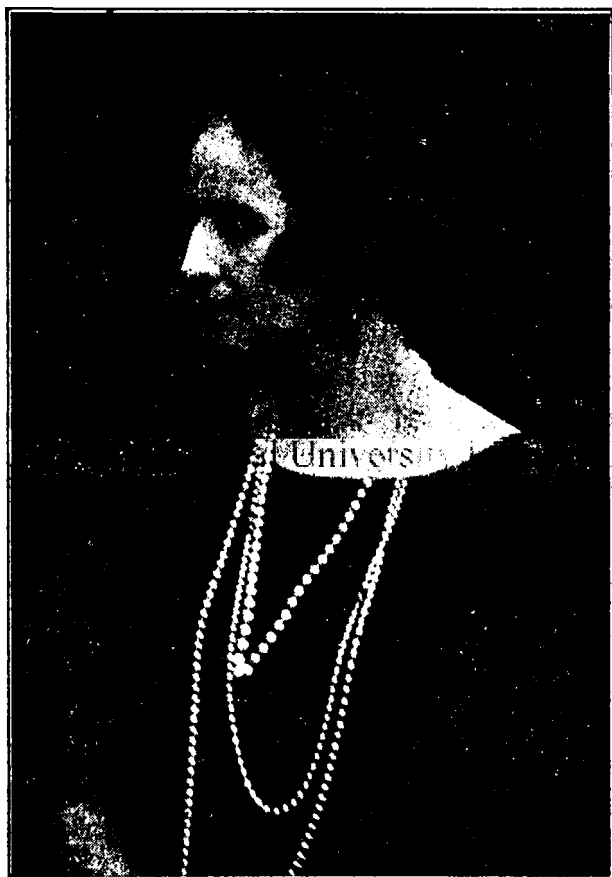
Cu o satisfacție deosebită Regele Ferdinand accepta, deasemenea, ca serbările de comemorare ale lui Avram Iancu să se facă de către Ministerul Cultelor în colaborare cu „Astra“ noastră.

Serbările, precum știm, au început în ziua de 23 August 1924, printr'un parastas, oficiat în toate bisericile române, pentru odihna sufletului lui Avram Iancu. Ele au luat caracterul solemn, la 31 August, odată cu pelerinajul la Tebea, pentru a se termina la Cluj, în 2 Septembrie. Regele Ferdinand a ținut să onoreze aceste serbări prin prezența Sa și a familiei regale.

La numeroasele, frumoasele și patrioticele discursuri, ținute în aceste zile, de multe personalități și în diferite locuri, Regele Ferdinand răspunse prin cuvinte pline de învâșăminte pentru noi, toți. Ideile exprimate de El sunt adevărate perle din șiragul prețioaselor și înțeleptelor pilde despre felul cum a cunoscut și a iubit țara, precum și din acela al poveștelor date tuturor aceluia, cu cari a înțeles să conlucre la tăria și strălucirea acestei țări.

Astfel, în ziua de 31 August 1924, cu ocazia dejunului ce a avut loc la Tebea, după cuvântarea președintelui consiliului de miniștri, a dlui Ion I. C. Brătianu, și după ce

muzica a intonat imnul regal, Regele Ferdinand a spus:
„Cu înaltă însufletire am venit, împreună cu familia Mea,
„spre a ne închina împrejurul legendarului gorun al lui
„Horia, la mormântul lui Avram Iancu, marele luptător
„pentru drepturile naționale“.

M. S. REGINA ELISAVETA, A GRECIEI.

„Mi-a fost dat, Mie, întâiul Rege al României între-
„gite, să viu aici, să consfințesc încheierea unui lung și
„dureros proces istoric, în care era vorba de *revendicarea*
„*celor mai elementare drepturi de viață națională* și de
„*unitatea sufletească* a celui mai vechiu și mai numeros

„popor din țara aceasta, care, pe lângă o muncă cinstită, „dăduse din sânul său stăpânitorilor de pe vremuri atâtea „viteji, atâția generali vestiți și încă un mare rege“.

„Ai murit chinuit pe roată, tu, nefericitule Horia, cu „ai tăi. Iar tu, viteazule între viteji, Avram Iancu, închis-ai „ochii răătăcitori pe drumuri, singur numai cu fluierul tău, „cu sufletul fatunecat și nemângălat, pentru că îți vedeai ză- „dărnicețea ținta faptelor tale. Și, totuși, jertfa voastră era „sfântă, căci dreptatea s'a făcut, îndeplinindu-se înțeleapta „vorbă a poporului: „Apa trece, pietrele rămân“.

„Credința în suflete, răbdarea în muncă și cinstea în „viață au adus această biruință a voastră, iubit popor al „Munților Apuseni“.

„Păstrați cu sfințenie aceste frumoase virtuți“.

„Atâtea veacuri de împilare n'au putut șterge de pe „fața voastră dăruia îndărătnicia mândriei unui rod plin de „putere, care își așteaptă acum o bunăstare materială“.

„Știu câte greutateți ați îndurat și de aceea dragostea „și grija Mea părintească pentru îmbunătățirea vieții voa- „stre naționale și culturale este pe deplin asigurată“.

„Precum la Putna lui Ștefan cel Mare am făcut căl- „duros apel către toți fiii țării ca, mână în mână, să desă- „vârșim organizarea și întărirea Statului în România în- „tregită, tot așa în fața umbrelor acestor eroi naționali ai „Munților Apuseni și ai întregului românism, mă îndreptez „cu dragoste și stăruitor către toți, îndemnându-i să se „gândească mereu la greaua răspundere ce apasă asupra „generației noastre și la datoria imperioasă ce aveam de „a fi cinstitori și credincioși marilor jertfe ce s'au făcut în „luptele din trecut și zilele noastre, pentru dobândirea drep- „turilor naționale“.

„În acest fel vom pași cu toții într'o sfântă unire la „marea muncă pentru îndeplinirea destinului țării, după „dorințele întregii suflări românești“.

„Așa să ne ajute Dumnezeu“!

Entuziasmul Regelui Ferdinand pentru faptele eroice ale lui Avram Iancu se mai poate vedea și în cuvântarea ținută batalionului de vânători de munte din Abrud, cu ocazia conferirii titlului de „Avram Iancu“.

„Cinstea, care vi se face astăzi — zise Regele Ferdinand — când batalionul d-voastră capătă numele celui mai mare erou național, trebuie să vă umple sufletele de „mândrie“.

M. S. REGINA MARIA, A IUGOSLAVIEI.

„Sunt sigur că veți ști să purtați cu demnitate numele acestui erou, care trebuie să vă fie un continuu îndemn spre fapte mari și frumoase. Am avut și voiu avea totdeauna cea mai mare încredere în armata noastră, care prin faptele ei de arme și prin sufletul măreț ce o animează a știut să câștige respectul întregii lumi“.

„Vă felicit pentru onoarea ce vi s'a făcut și sunt sigur „că veți purta cu cinste numele marelui Avram Iancu“.

La ședința festivă a secțiilor „Astrei“, ce a avut loc în sala de teatru — improvizată într'un pavilion, la Câmpeni — după salutul președintelui „Astrei“, a dlui Vasile Goldiș, Regele Ferdinand a spus următoarele:

„Din toată inima vă mulțămesc pentru călduroasele „cuvinte cu cari ne întâmpinați în mijlocul „Asociațiunii „transilvane pentru literatura română și cultura poporului „român“ și, la rândul Meu, salut cu deosebită dragoste „pe toți membrii „Asociațiunii“, mulțămindu-le încă odată „pentru alegerea Mea ca președinte de onoare“.

„Intr'un chip fericit ați orânduit aici, în Câmpeni, adunarea din anul acesta, odată cu centenarul nașterii lui „Avram Iancu, marele luptător din anii 1848 și 1849, pentru „drepturile noastre naționale“.

„Cinstirea bărbaților însemnați, cari și-au dat întreaga „viață pentru binele obștesc, este o sfântă datorie, căci „altfel am arăta că n'am merita să se jertfească pentru noi“.

„Cunosc frumoasa menire a „Asociațiunii“ și felurile „greutăți ce a întâmpinat în desrobirea ei“.

„Prin vitregia de veacuri a fostelor stăpâniri poporul „român a rămas prin cultură în urma tuturilor națiunilor „conlocuitoare și numai cu mari jertfe din partea lui și cu „devotamentul și răbdarea de apostoli a preoțimii și a „cărturarilor s'a putut înjgheba în jurul bisericii câte un „mic locaș de lumină și mângăiere sufletească“.

„In cursul celor peste 60 ani de existență a „Asocia- „țiunii“, cu toate piedecile ce a găsit în cale, a îndeplinit un rol cultural“.

„Frumosul muzeu din Sibiu, importanța publicațiilor „și conferințelor, dar mai ales bogata sa bibliotecă popu- „lară, au contribuit mult la răspândirea culturii până în „păturile cele mai adânci ale poporul“.

„Astăzi însă, când vă stă înaintea un câmp liber pentru „desfășurarea întregii d-voastră activități, înzecite și în- „sutițe silințe suntem datori să desfășurăm, ca să aducem „și cultura poporului român la înălțimea, la care darurile „sale sufletești îi dau tot dreptul să stea“.

„Alătura de Liga culturală, căreia, după realizarea „idealului național, pentru care a dus lupte așa de memorabile, marele nostru învățat și istoric, care a condus-o „cu atâta râvnă, a dat îndrumări noui, menite să ducă la „înfrățirea sufletelor prin cultură, alătura de fundațiunea

PRINCIPESA ILEANA.

„culturală, înființată de iubitul nostru fiu, puteți pași mână „în mână la desțelenirea ogorului nostru cultural și la „ridicarea națiunii prin cultură“.

„Odăta cu răspândirea culturii în popor „Asociațiunea“ „își va urma opera de înfrățire în toate ținuturile Româ- „niei întregite prin acele încântătoare manifestări ale ne- „întrecutei noastre arte populare“.

„Conducte etnografice, cu feluritele industrii casnice și porturi naționale, cu minunate coruri și dansuri populare, precum au fost acelea din primăvara trecută, la București, răscolesc în sufletele noastre cele mai adânci sentimente de frăție și de iubire de țară“.

„Ca un semn al dragostei Mele pentru „Asociațiunea transilvăneană“ și în amintirea acestor serbări înălțătoare, în cursul cărora am fost înconjurați cu atâta sinceră iubire și cald entuziasm, dăruiesc suma de unasutămii Lei, din care „Asociațiunea“ să înființeze un fond pe numele nostru, iar venitul să se întrebuinteze pentru ajutorarea tinerimii la învățarea meseriilor și a industriei casnice“.

„Din tot sufletul vă urez spor bun la muncă“.

Din toate aceste mărețe discursuri, în cari se oglindește dragostea și interesul pentru țară, pentru așezămintele ei culturale și, în special, pentru Astra noastră; din felul cum a căutat să asigure temeinic viitorul acestei instituții, pe care nu a uitat-o în testamentul Său, ca și din toată grija purtată nației noastre, se vede cât de mare este personalitatea celui dispărut. Vorbele, ca și faptele Sale dau convingerea, că acest Rege este pentru noi nu numai Regele întregirii neamului, dar Regele învățat, care a știut aduce statului progres și liniște. Înăuntrul, autoritate și prestigiu, în afară. Și cu mândrie putem spune, că El poate ocupa nu numai locul de cinste în istoria neamului nostru, dar și acel de onoare din galeria istorică a marilor regi ai lumii.

Este drept că moartea ni l-a răpit înainte de vreme, înainte, poate, ca noi să fi ocupat complect făgașul vieții normale.

Această moarte însă trebuie să ne impună (celor ce am rămas în viață) datoria, să ne conducem la înălțimea chemării noastre și a marelui jertfe, pe care El a adus-o.

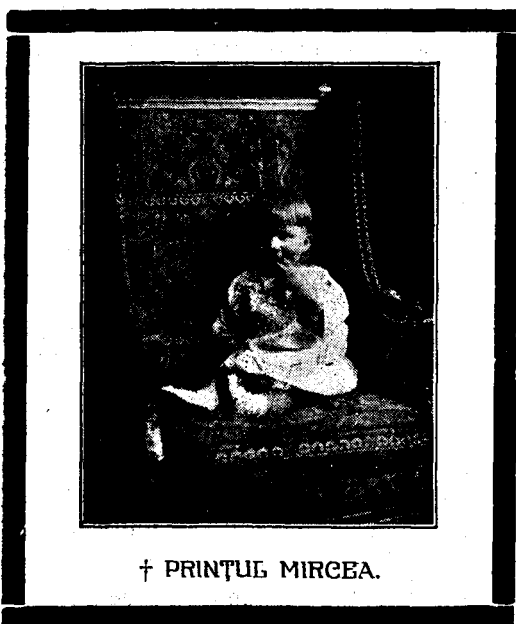
Uniți, deci, în jurul tronului, a vlăstarului și succesorului Său, Regele Mihail I., respectând așezămintele constituționale a căror continuitate este condiția de existență și progres pentru noi, trebuie să zicem defunctului Rege: „Dormi în pace, iubite Suveran, ne legăm, ca buni români, — așa, precum ai fost, — să continuăm opera, pe care ai creat-o cu atâta abnegație și sacrificiu, ducându-O acolo unde îți era năzuința să O duci“.

Câteva amintiri despre Regele Ferdinand.

De **Dr. I. Lupaș,**

membru în comit. centr. al „Astret“.

Cea dintâi ocazie de a vorbi cu răposatul Rege Ferdinand mi s'a oferit în luna *Maiu 1915*. Academia Română mă alesese în sesiunea generală din 1914 membru corespondent. În această calitate am ținut să-mi împlinesc cu prilejul sesiunii generale din anul următor, o firească

datorie, aceea de a mă prezenta cu oarecarel manuscrise gata de tipar, ca să poată fi publicate în „Analele Academiei Române“.

Deși mi-a fost destul de anevoae a strecura aceste lucrări istorice voluminoase prin vama ungurească, în timpul rășbotului, tocmăi în momentele, când se credea că România, urmând exemplul Italiei, va intra curând în luptă contra puterilor centrale, — am reușit, totuș, a mă vedea teafăr cu 2 lucrări, în București. Sesiunea istorică, după ce le-a examinat, a admis să vorbească în ședință publică despre „Episcopul Vasile Moga și profesorul Gheorghe Lazăr“.

iar lucrarea mai vastă, relativă la istoria politică a Românilor ardeleni dela 1780—1792, să apară deadreptul în Analele Academiei Române.

Fiindcă materialul inedit, ce prezentam în amândouă lucrările, trezise interesul Academicienilor, iar cel relativ la G. Lazăr pe-al multor profesori din București, îmi reamintesc că ședința, în care am vorbit, era cercetată de un număr neașteptat de mare de auditori. Unii mi-au mărturisit ulterior, că au venit împinși mai mult de curiozitatea să afle ce poate spune nou un preot dela sate, care a avut curajul să se strecoare prin vama ungurească spre București, în zile așa de critice.

Nu voi uita niciodată atențiunea încordată, cu care a urmărit întreagă expunerea mea liberă răposatul Titu Maiorescu. Fiindcă auzea cam greu, se așezase tocmai în fața mea și îmi cântărea, cu privirea severă, fiecare cuvânt, iar la sfârșit mi-a strâns mâna cu căldură, spunându-mi: „îți mulțumesc, d-le coleg, pentru această espunere așa de echilibrată și documentată, cum de multă vreme nu am mai avut prilej a auzi din partea vre-unui ardelean, aici, în incinta Academiei“.

Către sfârșitul sesiunii generale s'a ținut o ședință festivă, prezidată de însuș Regele Ferdinand, în calitate de președinte de onoare. Venise însoțit de Regina și de prințul moștenitor. La sfârșitul ședinței a ținut să strângă mâna fiecărui academician, adresându-i câteva cuvinte. Ajuns în dreptul meu, după ce m'a prezentat răposatul președinte Dr. Istrati, a stat un moment pe gânduri, apoi m'a întrebat, unde am găsit materialul nou despre G. Lazăr. l-am răspuns ca în arhivele din Viena și din Budapesta. Se vede că era informat din ziare despre cuprinsul comunicării, pe care o făcusem înainte cu câteva zile în ședința publică a Academiei. Înainte de a trece mai departe, mi-a adresat întrebarea: Ce e în Ardeal? — Jale, Majestate — am răspuns — sufletul poporului nostru se sbate între teamă și speranță. — Să nu-și piardă speranța, mi-a reflectat, zâmbind și a trecut la vecinul meu, profesorul sârb Dr. Radovici din Belgrad; acesta venise și el la ședință, tot în calitate de membru corespondent, ca și mine; publicase

în Analele Academiei o lucrare istorică relativă la Șerban Cantacuzino. După câteva cuvinte scurte trecu Regele Ferdinand mai departe, iar colegul Dr. Radovici, vădit emoționat de felul, cum trata Regele cu bunătate și aproape colegial pe toți, îmi șopti la ureche: „wie ich sehe, hier geht alles beinahe so demokratisch wie bei uns, in Serbien“ ...

A 2-a întâlnire a mea cu Regele Ferdinand a avut loc cu patru ani mai târziu la Sibiu. Consiliul Dirigent aranjase, cu prilejul călătoriei regale prin Ardeal, o recepție

COROANA ȘI SCHIPTRUL M. S. REGELUI, LA INMORMÂNTARE.

la sfârșitul lui *Maiu 1919*, în localul prezidenției, Strada Schemis, actualmente Carmen Sylva. Era întrunită acolo mulțime mare de intelectuali ardeleni, membrii al Consiliului Dirigent, prefecti ș. a. Printre ei și câțiva țărani chipeși din comunele fruntașe ale județului Sibiu. În sala de recepție stăteam de vorbă cu acești țărani vrednici, când iată Regele Ferdinand se apropie, îmi strânge mâna și-mi spune: mi-a plăcut foarte mult eri, când te-am văzut defilând în fruntea poporului. Așa de frumos tablou, cu preoții

în frunte. — Așa e obiceiul poporului nostru, Maiestate: preoștii cu crucea în frunte la toate actele importante! — Foarte bine, foarte bine — reflectă Regele. Iar un țăran de lângă mine, Dumitru Stan Herția, roștii cu îndrăsneală: ne-am bucurat foarte mult că v'am putut vedea pe Maiestatea Voastră și pe Regina aici în Sibiu, dar ne-am bucura și mai mult, dacă ne-ați face cinstea să osteniți și până la noi, la Săliște, că nu-i departe. — Regele a răs cu poftă și a răspuns imediat: viu, să știți că viu, chiar mâine. A dat apoi ordin să se schimbe itinerarul și a 2-a zi, la 1 lunie 1919, a pornit cu întreagă suita Sa la Săliște. A fost o zi, care va rămânea neștearsă din analele Săliștei. Cât e de mare piața din centrul comunei, era plină de țărani și țărance, în curatul lor costum, așa de impresionant prin seriozitate și simplitate. Regele stătea de vorbă cu țărani, iar Regina Maria cu țărancele, dela cari primeau răspunsuri precise și evincioase la fiecare întrebare. Din piață am trecut la biserică și la școală. Intrând în biserică cea mare, tocmai în momentul, când se citea, din ușa altarului, rugăciunea de mulțumită și de cerere pentru îndelungata stăpânire a Regelui nostru, eu am ingenunchiat, Regele Ferdinand a stat un moment în strana cea mare din dreapta, apoi s'a pogorât și a ingenunchiat alături de mine, exemplul Lui fiind urmat numai decât de întreagă suita regală și de toată suflarea, ceea ce a impresionat mulțimea poporului. Din biserică am trecut la școală, unde Regele, Regina și însoțitorii au iscălit *Cartea de aur*, pe care o introdusesem la 1911 cu intenția de a servi o cronică locală, menită a cuprinde în paginile sale toate momentele mai importante din viața satului. Într'o sală a școlii au fost așezate și obiectele, cari formează proprietatea începutului de muzeu etnografic local și de cari s'a interesat îndeosebi Regina; societatea femeilor i-a dăruit un costum național-săliștenesc.

Regele Ferdinand a rămas cu amintiri plăcute și durabile despre vizita dela Săliște. Am avut prilej să constat aceasta în repetate rânduri. În *Maiu 1920*, având din partea Universității din Cluj însărcinarea să ne prezentăm în

audiență, împreună cu colegii Alex. Lăpedatu și Sextil Pușcariu, spre a-l mulțumi pentru darul de 400.000 Lei, ce făcuse institutului nostru de istorie națională din Cluj, Regele ne-a primit la Cotroceni și imediat — după ce i s'a comunicat scopul audienței — mi s'a adresat mie cu întrebarea: Ce mai fac Săliștenii, ai mai fost pe la Săliște?...

În acelaș an, la *inceputul lui Iunie*, Regele Ferdinand a prezidat ședința solemnă a Academiei, în care mi-am rostit „discursul de recepțiune“ despre Nicolae Popea și

M. L. R. ROMÂNIEI MARIA CU FIICELE ȘI NORA, REG. MAMĂ,
LA INMORMÂNTARE.

Ioan Micu (Moldovănuț), în locul căruia fusesem ales la 1916 ca membru activ. Îndată-ce a terminat d. Iorga cu citirea răspunsului, Regele, ridicând ședința, a venit la locul unde stăteam eu, m'a felicitat și mi-a spus că a cunoscut și pe Popea și pe Moldovănuț, crede că în locurile lor de viață veșnică pot fi mulțumiți de felul cum am vorbit despre ei; își reamintea că luasem parte împreună cu Regele Carol, chiar la ședința în care răposatul Popea își rostise

discursul de recepțiune despre Șaguna, nu-și reamintea însă, dacă a asistat și la al lui Moldovănuț, care de fapt, nici nu-l ținușe.

Tot în 1920, vara, în August, participasem la ceremonia reșezării capului lui Mihai Diteazul în mănăstirea Dealu, rostind o cuvântare ca reprezentant al Universității și al Institutului de istorie națională din Cluj. La întoarcere spre București, d. general Angelescu — actualul ministru de războiu, — îmi spune că sunt invitat în vagonul M. Sale Regelui, spre a prânzi acolo. În tot cursul mesii Regele a fost vioiu și comunicativ; îndeosebi conversațiile cu d. Iorga, la masă, îl animau; îmi pot reaminti din această conversație opinii foarte favorabile, ce s'au rostit la acea masă regală despre mitropolitul primat, actualul Patriarh și Regent Cristea. D. Iorga a publicat atunci și un articol foarte elogios, în „Neamul Românesc“.

*

În toamna anului 1922, după încoronarea dela Alba-lulia, am fost invitat împreună cu colegul Alex. Lapedatu la prânz în castelul Peleşor, pentru ziua de 26 Oct. Apăruse 1-ul volum din „Anuarul Institutului de istorie națională“ din Cluj. Regele urmărea cu viu interes activitatea acestui institut, al cărui ctitor era (îl fondase la 1 Febr. 1920, cu prilejul înăugurării universității românești a Daciei Superioare). Ne-a vorbit în termeni părintești și plini de încurajare despre munca ce începusem a desfășura acolo și a cărei pârghă se vedea în sutele de pagini ale 1-ului volum.

După terminarea prânzului, se apropie de mine împreună cu Regina și o întrebă: Ți mai aduci aminte Mary, de d-l Lupaș dela Săliște? Regina răspunse afirmativ, apoi Regele continuă cu mine o lungă conversație, în cursul căreia am rămas surprins de vastele cunoștințe, ce avea în domeniul dreptului bisericesc — era tocmai la ordinea zilei proiectul de lege al unificării bisericești. Mi-a vorbit de profesorii săi dela universitatea din Tübingen, apoi și-a exprimat mâhnirea pentru cece au înscenat demonstrația prin absență dela încoronarea din Alba-lulia.

*

La o ședință a Academiei, în 1923, prezidată tot de Rege e Ferdinand, cu prilejul comemorării lui Dimitrie Cantemir, după terminare, suveranul se apropiase de un grup de academicieni, toți profesori universitari, discutând cu aprindere grevele și neorânduielele studentești. Regele participă la discuție cu viu interes, spunându-și părerea în cuvinte lapidare: pentru a face ordine, trebuie aci un chirurg priceput. Eu îmi permit să adaog: E tocmăi unul în fruntea ministerului de instrucție, d. profesor de chirurgie

DELA ÎNMORMĂTAREA REGELUI.

Dr. Angelescu. Regele răsând, reflectă întrebător : e numai profesor sau și chirurg ?

*

În acelaș an, fiind însărcinat de consistorul din Cluj a mă prezenta împreună cu P. S. episcop Nicolae Iuan și actualul episcop Nichita al Argeșului în audiență, în chestia catedralei, am fost primiți la palatul din Calea Victoriei, unde Regele a examinat planurile și a promis tot sprijinul. După audiență Regele m'a oprit să-mi ceară informațiuni

relative la starea de spirit a studențimii universitatea din Cluj.

*

Dela 30 Martie 1926 înainte am avut, în calitate de ministru al sănătății și ocrotirilor sociale, numeroase ocazii — prezentându-mă în fiecare Vineri, la ora 12, în audiență oficială — să înțeleg cu câtă atențiune scrupuloasă urmărea Regele Ferdinand toate chestiunile departamentului ce conduceam, cât de bune și exacte erau informațiile, pe care le avea asupra oamenilor și instituțiilor.

Cu prilejul depunerii jurământului și-a exprimat în termeni călduroși bucuria că vede Ardealul așa de bine reprezentat în cabinetul d-lui general Averescu, căruia îi adresase cuvinte elogioase pentru serviciile aduse tronului și țării, totdeauna, în clipe grele.

Pentru fiecare dintre noii miniștrii avea câte un cuvânt potrivit. Ajuns lângă mine îmi spuse: mă bucur că la ministerul ocrotirilor sociale vine un preot-profesor: știu că D-Ta te-ai interesat totdeauna de soarta celor obișduiți și vei munci serios aci. I-am răspuns: îmi voi da toată silința, Maiestate, să traduc în fapte de ordin social măcar o parte cât de mică din preceptele de caritate creștină, dacă îmi vor îngădui împrejurările. Când m'am întors, după sărbătorile Paștilor, în capitală și am comunicat Regelui că la ziua Învierii, servind liturghia și predicând în biserică mare din Săliște, la sfârșitul predicii mele, întreagă mulțimea din biserică, în mod spontan, a început să cânte imnul regal, m'a ascultat vădit mișcat, reflectând: da, da, bună educație ați dat poporului din Săliște; să continuați!

*

Mai târziu, când m'am prezentat în audiență, după congresul ținut la Sibiu în 2 Maiu 1926, mi-a mulțumit pentru telegrama omagială trimisă din acel congres, m'a felicitat pentru discursul rostit acolo, spunând că era timpul suprem să se pună odată zăgaz politicei de neașteptare.

*

Nu-mi permite nici timpul, nici locul a stăruii mai mult asupra momentelor însemnate din cursul numeroaselor audiențe. Atât pot destăinui, că așteptam adeseori cu dor ziua de Vineri, fiindcă de obicei, după ce terminam partea oficială, Regele aborda câte o chestiune interesantă, fie de ordin politic, social, cultural sau științific.

Totuș nu pot lăsa neamintită ultima audiență, ce a avut în primăvara anului 1927, înainte de a se îmbolnăvi Regele Ferdinand de gripă. Intrând în sala de audiență,

REGENȚA ȘI GUVERNUL LA ÎNMORMÂNTARE.

l-am găsit șezând la masa de lucru, în mână cu o carte. Imediat mi-a pus următoarea întrebare: „știi că mai aveți un coleg, un nou subsecretar de stat, d. Victor Moldovan? am semnat ieri decretul“. Apoi s'a interesat de noile așezăminte create la ministerul sănătății prin legi speciale, ca cele privitoare la Institutul de igienă și la Casa Sănătății, prin conducătorii cărora spuneam că va fi posibil să culțive și țara noastră un contact permanent folositor cu fundațiunea Rockefeller, ale cărei binefaceri s'au revărsat din

abundență asupra țărilor vecine, creându-le institute impunătoare.

Regele s'a interesat de aproape, atât de persoana directorului Institutului de igienă, cât și de a administratorului Casei Sănătății și aflând că acesta (Dr. Manuilă) a fost unul dintre cei mai distinși bursteri ai fundației Rockefeller, m'a încurajat cu cuvintele: trebuiese aduse cât mai multe elemente așa de bine pregătite în serviciul sanitar al țării.

După terminarea părții oficiale am oferit Regelui un exemplar din *Albumul statistic*, publicat de ministerul sănătății. Indată a început a-l răsfoi, oprindu-se la o mulțime de ilustrații, cari înfățișau cele mai importante instituții sanitare și de ocrotire ale țării. Aproape la fiecare îmi cerea informațiuni despre activitatea conducătorilor și despre situația actuală.

Comunicarea oficială a morții M. S. Regelui Ferdinand.

Ca urmare a afecțiunii de care M. Sa Regele suferia dinainte și a bronhopneumoniei declarată în luna Martie, starea Sa generală a declinat continuu. Anemia și greutatea respirației au îngreuit din ce în ce munca inimii, provocând în noaptea de 20 Iulie 1927, o stare colaps, în urma căreia Majestatea Sa a sucombat la ora 2 și 15 minute, în brațele M. S. Reginei, în prezența medicului curții Dr. Mamulea.

Până în ultimele momente Majestatea Sa și-a păstrat întreaga conștiință și a încetat din viață fără durere.

Ultimele sale cuvinte adresate Majestății Sale Reginei, care-l susținea, au fost: „Mă simt obosit“.

Ministru de Interne:
I. G. DUCA.

Actul de deces.

Dela anul una mie nouă sute douăzeci și șapte, luna Iulie, ziua douăzeci, orele 2:15 dimineața a încetat din viață la palatul regal dela Sinata, Majestatea Sa Regele Ferdinand, Victor, Albert, Meinrad, al României, în vârstă de 62 ani, născut la Sigmaringen, la 24 August 1865, fiu al Alteței Sale principele Carol, Anton, Gustav, Eduard Thasilo de Hohenzollern, și al Alteței Sale Regale principesa de Hohenzollern, Dona Antonia, Infanta Portugaliei, ducesă de Saxa. Moartea a fost verificată de drul Mamulea, medicul Curții regale.

M. S. Regele Ferdinand I și Basarabia

În frământările inerente marilor cataclisme, poporul român și-a păstrat calmul și cumințenia, cari — trebuie să recunoaștem, — fac parte din „specificul“ românesc.

Acest „specific“ sufletesc, căruia asemănător nu se găsește pe tot globul pământesc, a găsit, în persoana celui care a fost Regele Ferdinand I, echivalentul eforturilor sale, duse la bun sfârșit, a nădejdelor îndeplinite. De aci

!MAGISTRATURA ÎNALȚĂ ȘI CONDUCĂTORII POLITICI LA ÎNMORMÂNTARE.

să și explică marea și profunda dragoste, ce au nutrit reciproc unul față de altul : Rege și Popor. A fost o iubire, o dragoste scoasă par'că din poveștile noastre cu Feți-Frumoși și împărați și realizată aveau pe meleagurile românești. Untrea sufletească a celor doi : Rege și Popor, cari sunt chintesenta neamului, are un început cu mult mai vechiu decât odată cu urcarea primului pe tronul românesc. Ea s'a arătat mai vîguros atunci când, ea

Principe Moștenitor, a trebuit să supoarte chinurile unei febre tifoid, ce era cât pe-aci să ni-L răpească, când întreaga suflare românească a Țării a căutat să aducă la patul suferinții totfelul de mijloace, leacuri și metode de vindecare empirice. Doctorii și Curtea erau asaltate cu sfaturi medicale empirice și băbești, care de care mai naive și năzdrăvane, eșite însă din dragostea ce zace neștiută în cutele cele mai adânci ale sufletului poporului. Acestea erau semnele unei iubiri de o statornică și neclutită loialitate, și cari nu s'au desmințit în cursul vremurilor ce au urmat, ei s'a cristalizat din ce în ce mai puternic, culminând în avântul epopeie cu care întreg poporul a ascultat și îndeplinit poruncile Regelui său, cari au dus la închegarea unității geografice și sufletești a României Mari.

Regele, la rândul Său, a cimentat această iubire prin împroprietărirea țăranilor, prin acte culturale și sociale de o valoare, care încă nu se poate măsura.

* * *

Basarabia, suflet din sufletul românesc, trup din trupul românismului, în care s'a recontopit pentru totdeauna, sub sceptrul celui mai bun și leal dintre Regi, a ascultat vocea sângelui și s'a conformat proverbelor sale proprii: „Unde-i unu, nu-i putere...“ și... tot mai bine 'n țara mea“.

Dragostea Basarabiei pentru regele Ferdinand I — „Țaru' cu adevărat a nost“ — a fost profundă.

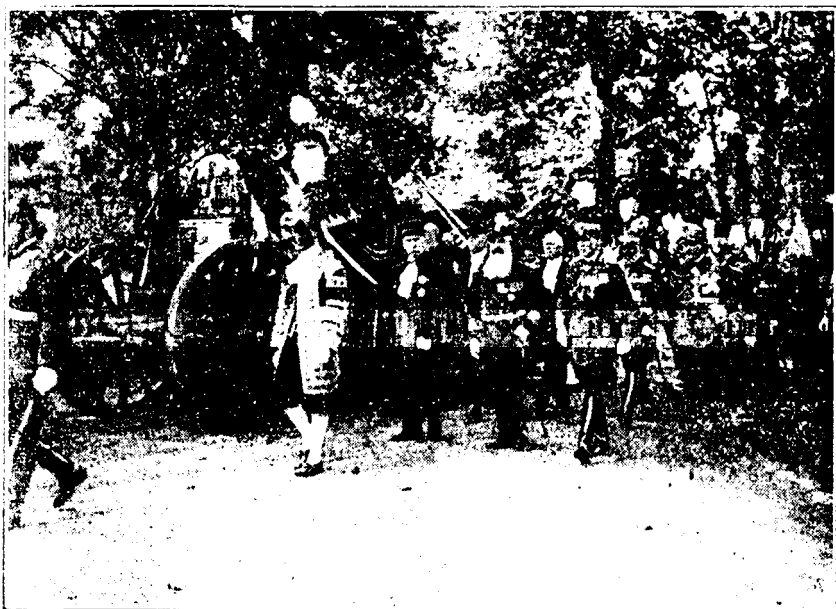
Țăranul basarabean, ca și restul Românilor, este din fire dinastic. Un mobil al dinasticismului său, trebuie să recunoaștem, a fost și persoana Regelui.

În acele timpuri de scrâșnire, când derbedeli revoluției slave, căutau persoana Regelui ca s'o răpute, lăudându-se cu această ispravă pe toate căile, prin toate ungherele Moldovei și ale Basarabiei, — țăranul român basarabean nu a putut înțelege ca singurul „țar“ — cel românesc „cel moldovenesc“ — despre a cărui inimă mare și leală a auzit în tranșeele și satele Moldovei, — să fie nimicit mișelește așa cum a fost cel rusesc. Și credincioși chemării lăuntrice, ascultători ai vocii sângelui,

au făcut multe gesturi nobile, individuale sau mici, colective, în scopul de a para lovitura mișlească roșie. Țăranii basarabeni, foști soldați pe frontul român, povestesc și acum despre aceste gesturi.

Că moldovanul basarabean și-a iubit Regele și Dinastia s'a dovedit și cu ocazia vizitelor, ce El le-a făcut Basarabiei în 1920.

Multe scene de o arhaică și patriarhală nobleță românească au avut loc când El trecea prin gările basa-

SICRIUL PE UN AFET DE TUN, LA ÎNMORMÂNTARE.

rabene. Acei oameni, ale căror inimi s'au învârtoșat în devastările, sângerările și omorurile revoluției roșii, s'au arătat cu această ocazie de o adâncă și specific românească manifestare dinastică. Tineri, foști luptători, cu sufletele acrite la dogoreala roșie revoluționară, au înghe-nunchiat spontan în fața trenului regal și, făcându-și vechea cruce românească, se rugau: „să-L țâie Dumniezeu, că-i diamu împăratu nost, și nouă ni trebui on împărat bun ca Aista“.

Dar bătrânii și bătrânele, mai înduieți la suflet și mai mistici ! — căutau să sărute poala hainei Lui și a Reginei, având credința și siguranța că se vor vindeca de boli. Și fiindcă acest semn exterior de atașare, de dragoste nu era admis de protocol, ei, sărmantii, se mulțumeau să ducă acasă barămi o mână de pământ sau o petricică din prundișul, pe care a călcat picioarele lor, pe care să o arete odraslelor tinere deacasă și să servească apoi ca mijloc pentru descântece și urăji. Așa s'a întâmplat în gara Mireni (20 Km., de Chișinău), în 1920.

Și așa trebuie să se fi întâmplat și în alte locuri basarabene.

Cu ocazia morții Regelui Ferdinand, când unirea era mai veche, când deci țărâtimea avusese ocazia să guste din „legea românească“, — semnele de iubire au fost și mai semnificative, și mai simbolice : lacrimi în ochii poporului, evocări din scenele de pe frontul românesc, amintiri despre trecerea Lui prin satele și orașele basarabene. Și nu numai la moldoveni. Astfel, la vestea morții Lui, o păreche de Ruși, pe cari îi cunoșteam de aproape, mi-au adus, primii, trista veste, plângând în hohote și cu lacrimile șiroate pe obraji. Întrebându-i de ce plâng, căci Regele a fost român, ei mi-au răspuns :

— Dac'a fost *bun!*

Iată iubirea nefalșificată, iată lacrimi adevărate, izvorite din sufletul poporului după Acel, care a fost Regele Ferdinand I, al României întregite.

Câte alte multe dovezi de atașare și iubire, de dinasticism, nu s'ar putea strânge de pe platurile basarabene. Și n'ar fi rău. Am cunoaște o lature sufletească specific românească, care e păcat să rămâie necunoscută, mai ales că e în legătură cu persoana Primului Rege al României întregite.

Medic Fr. I. Popu (Delarodna).
Secretarul Astei basarabene.

Regele Ferdinand și viața economică românească.

Nu ne aparține nouă, contemporanii și supușii Săi, să fixăm acum locul ce a ocupat Regele Ferdinand în dezvoltarea țării și a statului nostru, în scurta dar rodnică

ÎNMORMÂNTAREA M. S. R. FERDINAND LA CURTEA DE ARGHEȘ.

Sa domnie. — Judecata dreaptă și nepărtinitoare a Istoriei își va da aprecierea, care va fi cea adevărată și cea desăvârșită.

În ordinea economică Regele Ferdinand lasă o operă tot atât de mare și de trainică, ca și în ordinea politică

și națională. Făuritorul întregirii Neamului și primul Rege al României Mari, Ferdinand I, și-a legat pentru totdeauna numele Său de *marea reformă agrară*, această adevărată „*revoluție pașnică*“, de după războiu, desigur unică în felul ei în anele istoriei.

Cât de mult era preocupat defunctul Suveran de soartea țărânilor noastre, ale cărei mari calități le cunoștea în deaproape, — căci le cercetase cu mare luare aminte, — se poate dovedi din numeroasele cuvântări ocazionale ce a ținut, precum și din multele declarațiuni particulare ce a făcut, în diferite împrejurări. — Dintre toate, reținem și subliniem în mod deosebit însă, următoarele cuvinte, rostite de Regele Ferdinand, încă din 1911, când era numai Moștenitor al tronului.

„*Libertatea economică a țăranului trebuie câștigată, numai astfel vom avea și libertatea lui politică. El le merită pe amândouă. Este dintre noi cel bun. — Nimic din defectele lui nu vin dela dânsul. Această faptă ași dori să o fac. Aș dori să văd pe toți adevărații patrioți lângă Mine pentru aceasta.*“

Și El s'a ținut de cuvânt.

Reforma agrară și electorală, anunțate încă din 1913, și amânate, în ceea ce privește elaborarea lor, de evenimentele politice din vara anului 1914, au fost definitiv hotărâte în epoca cea mai tragică a istoriei Neamului nostru, în vara anului 1917, după ce Regele Ferdinand declarase pe front, tuturor soldaților că dreptatea li se va face și că li se va asigura o nouă stare economică și alt rol în viața politică a statului.

Iată cuvintele pronunțate atunci de marele Suveran :
„*Vouă, fiilor de țărani, care ați apărut cu brațul vostru pământul unde v'ați născut, unde ați crescut, vă spun Eu, Regele vostru, că pe lângă răsplata cea mare a izbânzii, care vă asigură fiecăruia recunoștința neamului nostru întreg, ați câștigat totdeauna dreptul de a stăpâni, într'o măsură mai largă, pământul pe care v'ați luptat. Vi se va da pământ. Eu, Regele vostru, voi fi întâiul în a da pildă; și se va da și o largă participare la treburile Statului.*“

Se știe că făgăduiala dată a fost împlinită, Regele Ferdinand, între alte titluri de glorie, a căpătat și pe acela de „Rege al Țăranilor“, pe deplin și cu drept bine meritat. — În toate momentele ce au urmat, după proclamarea reformelor și până la definitivă și complectă sa înfăptuire,

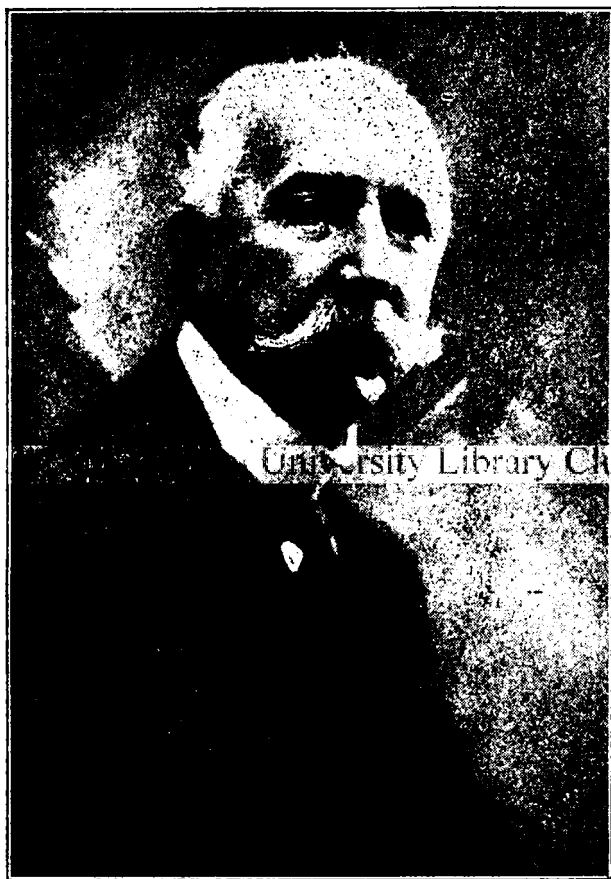
REGENȚA: SANCTITATEA SA MITROPOLITUL-PRIMAT
Dr. MIRON CRISTEA.

Regele Ferdinand n'a încetat un moment de a se interesa de școala țărănimei, dând pilde El însuși, căci și-a pus la dispoziția sătenilor, însăși proprietățile Sale particulare.

În toate manifestările economice, în legătură cu indicarea agriculturii, El a fost prezent, îmbărbătând orice

inițiativă și orice mișcare, în legătură cu bunăstarea economică a săteanului nostru.

Acelaș interes deosebit a dovedit în toate împrejurările și pentru ridicarea muncitorimei de toate categoriile, prezidând toate actele de legiferare, menite a asigura un

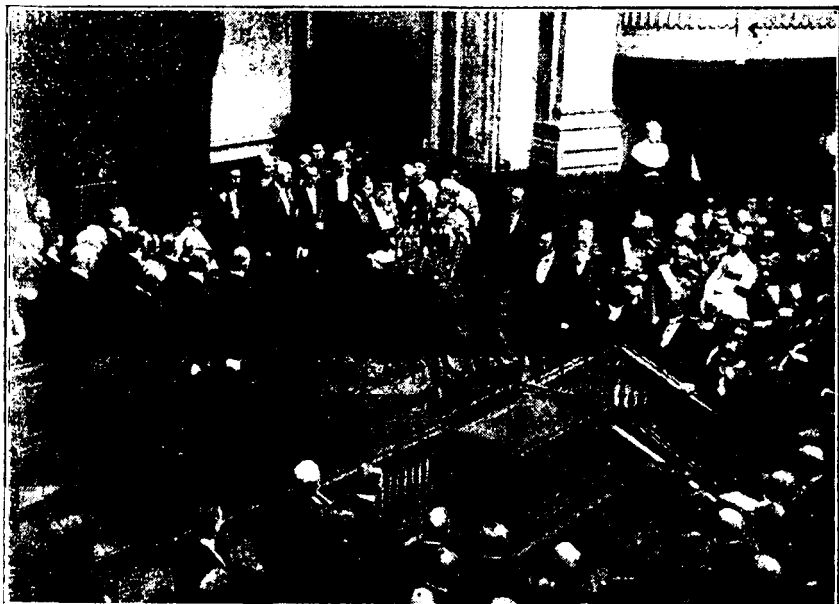

REGENȚA : G. BUZDUGAN.

trai omenesc acestor categorii sociale. — El declara într'o împrejurare că „starea înfloritoare a industriei este în raport direct cu starea cât mai mulțumitoare a lucrătorului. Aceasta este cheia pentru rezolvarea problemei muncii“.

Regele Ferdinand a fost primul suveran, — și până acum singurul suveran, care a vizitat „*Biroul Internațional al Muncii*”, din Geneva, declarând cu acest prilej cât este de înțelegător al marilor probleme de ordin social, ce zguduie astăzi conștiința lumii.

Sub domnia Regelui Ferdinand țara întreagă a realizat, în noul său cadru politic, însemnate progrese pe tărâmul activității economice, urmărite de suveran cu tot interesul,

DEPUNEREA JURĂMÂNTULUI REGENȚEI (locuitorilor celor 3 ai M. S. Regelui Mihai).

căci el știa dela dascălii Săi, cât și din proprie experiență, că fără o stare economică, independentă și solidă, orice construcție politică și socială este lipsită de temeiul cel mai puternic. — Înțelegând aceasta, regele Ferdinand și-a legat numele de opere economice, ce va rămâne atât timp cât va rămâne în istoria omenirii un popor, un stat și o civilizație românească.

VICTOR SLĂVESCU.

Profesor la Academia Comercială din București.

Două audiențe la Regele Ferdinand.

De **Dr. Onisfor Ghibu**, prof. univ.

Anume situațiuni și necesități de ordin public mi-au oferit posibilitatea de a cunoaște pe marele Rege, nu numai din scurte schimburi de cuvinte, la diferite solemnități, ci și din două lungi audiențe, în cari a binevoit a mă primi, în anii 1922 și 1924.

*

Apariția plină de o oarecare stăla și stângăcie, care te lasă oarecum, în primele momente ale audienței, la Regele Ferdinand, nu era în fond altceva decât expresiunea unei blândeți, a unei bunătăți și a unei sincerități, pe care foarte arareori o întâlnești în cercurile înalte. Dela primele cuvinte pe cari și le adresa Regele, înceai să mai simți în fața ta pe înalta personalitate oficială, rigidă; omul superior îți căștiga întreaga simț și de îndată se stabilea un fel de intimitate sufletească, care înlătura de ambele părți aproape orice rezervă.

În prima audiență înălțam Regelui țării o importantă problemă educativă, în legătură cu Universitatea din Cluj, căreia El i-a arătat multă sollicitudine, chiar din primele zile ale simțării ei. Regele a urmărit cu mult interes expunerea mea și am avut mulțumirea să văd, că El împărtășea pe deplin vederile mele în legătură cu amestecul politicei în școală. La vorbele mele, că pentru țară ar fi mult mai folositor ca corpul didactic, întocmai ca corpul judecătoresc și ofițeresc și administrativ să nu fie admis în politica militantă, Regele m'a întrerupt, spunând cu hotărâre: *Dați din toată inima binecuvântarea mea acestei idei și aș fi fericit dacă și Ministrul Instrucției s'ar putea ridica până la înălțimea ei și ar avea curajul să lupte pentru traducerea ei în faptă.*

Regele manifesta o pronunțată îngrijorare în ce privește efectele superficialei activități a tuturor gradelor de învățământ și adăogă că știința cea multă, care se face în școli, cu neglijarea aproape totală a educației, constituie una din cele mai mari anomalii ale vieții noastre. *Totdeauna — adăogă Regele, — când am prilejul să vor-*

besc cu ministrul de instrucție, îi atrag atenția să nu uite că școala este mai înainte de orice: educație.

*

În a doua audiență mi-am permis să prezint Regelui o importantă latură a politicii religioase a Statului nostru. Am rămas foarte surprins, nu numai de orientarea perfectă a Lui într-o materie, în care la noi domnește o uitătoare lipsă de cunoștință la conducătorii temporali ai Statului, ci și de orientarea Lui în chestiuni teologice, de pură specialitate. Regele cunoștea atât de amănunțit istoria dogmelor și era așa de bine introdus în deosebirile dintre diferitele confesiuni creștine, încât ar fi putut aduce în perplexitate și pe cel mai bun profesor de dogmatică. Observând mirarea mea în fața uitătoarei facilități cu care rezolva și cele mai complicate chestiuni teologice, de cari venise vorba, Regele îmi zise: *Te miri că cunosc atât de amănunțit aceste lucruri? Așa s'a întâmplat adeseori să văd o astfel de mirare și pe fețele vlădicilor noștri... Ei bine, când studiam în liceu, pe vremea mea, la noi se învăța Religia cu o seriozitate desăvârșită. Ea era cel dintâi obiect de învățământ. Și așa și trebuia să fie, căci Religia este menită să dea principiile conducătoare în viața spirituală și în întreaga viață omenească. Dacă astăzi lumea este atât de decăzută moralicește, cauza este că ea nu mai are o religie solidă.*

Regele regretă că Românii nu pot profita destul de mult dela marile biserici apusene, din cauza tradiției lor bisericăști, care le ține atențiunea îndreptată numai spre Orient, dar — *„în situația, în care mă găsesc — termină El — nu pot face nimic pentru îndreptarea acestui rău. Căci dacă aș face vreun pas, el ar fi răstălmăcit și urmările ar putea fi păgubitoare pentru țară“.*

*

Această a doua audiență nu s'a terminat deodată cu exhaustarea obiectului pe care mă simțisem dator să-l supun aprecierii Regelui. În momentul când eu o credeam terminată și când așteptam protocolarul semn al ridicării, spre surprinderea mea, Regele abordă o chestiune nouă, cu privire la care simții imediat că El vrea, nu numai să-mi știe părerea, ci să i-o afle și eu pe a Lui.

— Prin Basarabia ai mai fost, — mă întrebă El. —
Dta ai stat mult acolo în anii cei grei și mari. Sper că
mai fii și acuma legături cu ea.

— Da, Majestate, îi răspund eu. Am fost chiar în vara
din urmă în Basarabia. Am stat mai bine de o lună, acolo,
în județul Lăpușna, Orhei și Ismail.

— Ei, și cu ce impresii te-ai întors de-acolo?

— Spre marea mea părere de rău — răspund eu —
impresiile mele nu sunt de loc mulțumitoare. Dimpotrivă;
m'am întors de peste Prut cu convingerea că acolo lucrurile
nu se îndreaptă câtuș de puțin. Convingerea aceasta
m'a determinat să comunic și marelui public românesc
impresiile mele printr'o serie de articole publicate într'un
mare cotidian din București și extrase apoi și în broșură.

— Dar nu ești prea pesimist? — mă întrerupse Regele,
spunându-mi că cunoaște broșura din comunicarea
ministrului Palatului, N. Mișu.

Am răspuns că mi-am verificat cu multă conștientitate
impresiile și când m'am simțit obligat să le aștern
pe hârtie și să le dau în mâna publicului, eram încredințat
că ele nu conțin nici o exagerare. La aceasta Regele îmi
ceru o serie de informațiuni concrete despre stările din
Basarabia. Eu l-am răspuns cu toată obiectivitatea, des-
velindu-l anumite stări de lucruri, cari la un moment dat,
L-au impresionat profund. După o tăcere semnificativă,
mă întrebă asupra cauzelor acelor stări, la ce eu, l-am
răspuns că acestea sunt foarte simple:

Din cauza desvoltării anormale a Basarabiei timp
de peste un veac, ea nu dispune astăzi de destul oameni
capabili să facă față nevoilor vieții publice și de stat. Pe
de altă parte, România veche nu și-a trimis în Basarabia
decât prin excepție oameni vrednici. Elementele slabe și
rele de aici au compromis România în ochii localnicilor
și, în colaborare cu elementele aventuriere din Basarabia,
au compromis lucrurilor așa că va trebui muncă enormă
și timp îndelungat, până ce situația se va putea drege.

Regele a răspuns că, în adevăr, acestea sunt cauzele
și că din parte-l a făcut tot posibilul ca să diminueze
acest rău, dar politicianismul zădărnicește totul. Și Regele
îmi istorisi și câteva cazuri concrete. Astfel cu câțiva ani

înainte, când primul ministru îi prezentase spre iscălire decretul pentru numirea unui nou director general al învățământului din Basarabia, Regele, care cunoștea foarte bine persoana propusă, l-a răspuns șefului guvernului: *Dle primministru, acest om este un om periculos; el este o unealtă rusească, fără nici o conștiință românească. El nu poate fi conducătorul culturii naționale într-o provincie înapoiată ca Basarabia. Retrage decretul!* La aceasta primul ministru, răspunse că Măteștatea Sa a fost în mod tendențios informat și că persoana din chestiune merită toată încrederea.

În fața încăpăținării primului ministru, care-și asuma toată răspunderea, Regele cedă și iscăli decretul.

Dar n'a trecut la mijloc un an și incompetența periculoasă a directorului învățământului basarabean se vădi mai presus de orice îndoială și atunci primul ministru se văzu nevoit să prezinte Regelui decretul de revocare al persoanei compromise.

— *Ei, vezi, Dle primministru, ți-am spus dela început că expui Basarabia la consecințe păgubitoare și n'ai vrut să m'ascuți. Acum ai merita, în semn de pedeapsă, să nu îți iscălești decretul de revocare...*

Și-mi mai istorisi Regele și alte câteva cazuri, din cari am văzut nu numai că Regele cunoștea foarte bine oamenii și împrejurările din Basarabia, dar și că se interesa în mod deosebit de această provincie plăpândă, dar că El nu era atât de puternic, încât singur să poată ține piept cu toată drojdia unui trecut multiseclar.

Dacă comunicările Regelui nu mi-au putut insufla o speranță în îndreptarea apropiată a lucrurilor din Basarabia, ele m'au făcut cel puțin să văd pe un părinte duos și îngrijorat, care nu-și poate tămădui din suferințe copilul.

O astfel de privilegiu îți merge la inimă și de acolo cu greu se mai șterge.

Acuma, când după atâția ani, îmi reamintesc cuvintele regale, pline de simțire și de îngrijorare, mă cred dator să le aștern pe hârtie, pentru a le pune, nu numai sub ochii posterității, ci și sub ai acelor dătare cei de azi-care ar putea învăța din ele ceva pentru binele țării.

Floarea Regelui Ferdinand.

Descoperirea plantei *Polygala Chamæbuxus* în Bucegi.

Prof. Dr. Al. Borza (Cluj).

Nu mulți știu cât de mare interes purta marele nostru Rege, trecut la cele de veci, pentru lumea plantelor și pentru botanica română.

Ca pasionat excursionist și vânător ce era, a făcut, rând pe rând, cunoștință cu florile de munte, cu terburile câmpiilor și stepelor noastre, adâncindu-și cunoștințele prin studiul serios al literaturii botanice.

Dintre botaniștii noștri dl Z. C. Panțu și, în special, dl colonel-farmaciat Gh. P. Grințescu l-au fost mentori și tovarăși de studiu și terborizări. Mare interes purta Regele Ferdinand și pentru opera botaniștilor din Cluj. Cu ocazia inaugurării Universității noastre s'a interesat de aproape de comorile noastre muzeale. Pe urmă se delecta adesea frunzărind prin Herbarul-tip, publicat de Muzeul Botanic din Cluj și intitulat „Flora Romaniae exsiccata“, pe care a avut scriitorul acestor șire ocazia să le prezinte Soveranului-botanist într'o audiență lungă și interesantă, la 1924.

Preocupările botanice-horticole continue ale Regelui Ferdinand s'au transformat în ultimele Sale luni de suferință în adevărată obsesie.

În plină desfășurare a boalei, care L'a răpus, a făcut călătorii prin Dobrogea și Delta, herborizând cu mult zel.

Ne mai putând apoi urca munții înalți, a cerut să se amenajeze în parcul castelului Peleş dela Sinaia o stâncărie, plantată cu frumoasele noastre flori de munte. Cu multă oboseală, cheltuală și cu deplină competență, a muncit, săptămâni de-arândul, iscusitul șef de cultură al palatului, dl Guttman, la construirea stâncăriei, populând-o cu nenumărate flori alpine. Soveranul ardea de dorul florilor de munte. Nu se mulțumea ca să viziteze alpinetul în construcție de mai multe ori la zi. La urmă și-a durat un cort pe pajta veselă din mijlocul parcului, petrecând

acolo multe zile în șir, aproape până la ceasul nemiloaset morții. Ținea să fie pururea între flori alpine.

Iată rostul enigmaticei tăbăririi a unui Rege sub cort de excursionist!

Printre plantele de munte pe cari le dorea mai mult Regele Ferdinand în ultimele sale zile era planta *Polygala Chamaebuxus*. Cu multă stăruință cerea dela grădinarul Săi să i-o procure.

Ceeace, însă, nu era prea ușor. În literatura botanică românească această plantă era indicată numai vag, din Carpați și nu era cunoscută din Bucegi apropiați. Dl Guttman s'a adresat atunci marelui depozit de plante românești vii, care este Grădina Botanică din Cluj. Nici noi nu aveam această plantă și nu cunoașteam vre-o localitate sigură în România, unde staționează *Polygala Chamaebuxus*, floarea Regelui Ferdinand.

Orișicine își poate deci închipui ce mare mi-a fost bucuria, când am aflat această plantă în excursia mea din luna August, prin Bucegi.

Coborând în ziua de 19 August — după două zile petrecute în cumplită vijelie, ger și negură, pe vârful Omul și după plimbări idilice în împrejurimile casei Peștera — spre Sinaia, m'am oprit pe muntele Furnica, pentru a studia mai de aproape compoziția pajistei de munte: Studiul morfologiei sociale și a ecologiei (a factorilor fizici și biotici) tapetului vegetal este totdeauna o lucrare rodnică. Îți dai seama de complexitatea raporturilor ce domnesc între componenții acestui tapet verde și faci cunoștință cu tovarășii mici și mari, cari ocupă în mod complementar spațiul și se orânduiesc complementar în timp, alcătuind o unitate biologică, numită asociație. Descoperi adesea cu această ocazie plante umile ori rari, pe cari „floristul“, obișnuit cu munca terborizărilor extensive și dela distanță, le trece cu vederea.

Așa am ajuns să observ și eu printre ierburile și tufele pitice mutilate de oi, planta *Polygala Chamaebuxus*, cu tulpini și frunze pururea verzi, lipsite în această epocă de flori.

Figura alăturată ne dă o idee despre înfățișarea plantei noastre. Abia crește la 25—30 cm. înălțime, fiind lemnoasă la bază și rămurită în sus. Mugurii de hibernație, cu florile preformate, îi poartă la capătul ramurilor persistente, este deci o tufă pigmee (nano-phanerophyt, după nomenclatura formelor biologice dată de Raunkjær). Pe la începutul primăverii dela munte, prin Malu, se desfășoară

florile, cari sunt de culoare albă-galbenă-portocalie, ce contrastează așa de frumos cu frunzele sale pielose, de un verde saturat. Habitusul acetas de tufșoară sempervirescentă, ca și ritmul ei vegetativ, tradează de altfel obârșia nobilă a acestei plante. Ea este un element mediteranean în flora noastră, cu rude mai apropiate în zona calidă-africană. Este singurul reprezentant la noi a secțiunii Chamaebuxus, pe când din secțiunea Orthopolygala se găsesc încă la vre-o zece specii.

Polygala Chamaebuxus este de altfel binișor răspândită în Europa muntoasă, în Alpi, Pirinei și Apennini, prin locuri uscate, mai ales prealpine, tubind fețele expuse la soare și solurile sărace.

Din România a indicat mai întâiu această plantă botanistul Baumgarten, la 1815, de pe Parâng, munții Brașovului, Zăgan și Tesla. În herbarul lui, păstrat în Muzeul Botanic din Cluj, găsim numai exemplare provenite din străinătate. Cu drept cuvânt trag deci la îndoială, că Baumgarten să fi văzut această plantă dela noi, ei a presupus numai că s'ar găsi. Autorii de mai târziu: Fuss, Schur, Simonkai, repetă numai datele lui Baumgarten.

Din Moldova (valea Slănticului și Lopoșului) indică această plantă Brândză, după plante ce ar fi colectat acolo

Czihae. Autenticitatea acestei informații încă ar trebui verificată. În Banat ar fi găsit-o Heuffel, la începutul veacului trecut. Mai nou nu a văzut-o nici un botanist acolo.

Cu certitudine deplină această plantă rară la noi nu poate fi indicată decât de pe Muntele Furnica în Bucegi.

Exemplare luate de acolo cu rădăcină am plantat în grădina alpină a Laboratorului de Zoologie de sub conducerea dlui prof. A. Popovici-Băznoșanu, care mi-a înleznit mult cercetările în Bucegi.

Ce bucurie ar fi simțit defunctul Rege dacă ar fi putut vedea mult dorita *Polygala Chamaebuxus*, descoperită în Bucegi!

Nemiloasele Parce l-au tătat prea curând firul vieții.

Inchin deci cel puțin aceste rânduri în amintirea Suveranului-botanist, stabilind prezența în florarea României a plantei, ce — cu drept — va putea fi numită „floarea Regelui Ferdinand“.

Regele Ferdinand și internatul „Astrei“.

(Promemoria.)

De **Dr. Vas. Bologa**,

foșt director al internatului, prof., etc.

După unirea Transilvaniei cu țara mamă: România *Maiestățile Lor* au grăbit în ținuturile Transilvaniei, în Mai 1919, ca să primească omagiul entuziaștilor. fii ai Transilvaniei, nouilor supuși ai *Coroanei de oțel a României*, care de secole s'au sbuciumat pentru realizarea acestui act măreț în viața poporului român.

Școala supertoară de fete cu internat, a Asociațiunii, prefăcută în acelaș an liceul de fete „*Domnița Ileana*“ din Sibiu, pătrunsă adânc de fiorul sfânt al acelui moment măreț, a eternizat în analele sale acel act istoric, precum urmează:

Sărbătoarea sărbătorilor noastre a fost: sosirea *M. M. L. L. Regele Ferdinand I și Regina Maria* la Sibiu în 31 Mai 1919. Fericită zi pentru noi, de trei ori fericită zi 31 Mai 1919, când ne-a fost dat, să putem primi și noi cu inimile deschise pe ai noștri: *Auguști Suverani!*

Tot ce-l suflet și viață, tot ce-l mândru pe sub soare, a ieșit cu grăbire spre întâmpinarea Suveranilor. Intre cei dintâi și institutul nostru cu omagiul său supus:

...Și acum, Doamne al meu, Doamne, — cum a spus prorocul — cuvântul, care l-ai grăit despre robul tău, și despre casa lui, adeverește-l până în veac, Doamne A-tot-filtorule... fă precum ai grăit! Întru puterea ta se va veseși împăratul și de mântuirea ta se va bucura foarte. Că l-ai întâmpinat pe el cu binecuvântările bunătății, pus-ai pe capul lui cunună de peatră scumpă... Cânta-vom și vom lăuda puterile Tale!... Și vom fi și noi ca toate neamurile, și ne va judeca pe noi împăratul nostru, și va merge înaintea noastră și va povăști rășbotul nostru!... Acesta va zidi casă numelui meu, și voiu întări scaunul lui până în veac!...

Reproducem cuvintele noastre de atunci, cu acelaș adânc sentiment de emoție, ca o scumpă și neuitată amintire *Marelui nostru Suveran. Aeternum Vale!*...

Sibiu, 15 Septembrie 1927.

O amintire.

De **Maria B. Balulescu**,
prezintă „Uniunii Femeilor Române“.

Din zilele noastre de prăbiegie se făcură luni și ani, petrecuți în tristă și dutoasă viață, care istovea trupul meu și îmi rupea inima; numai sufletul puternic rezista și necontentit îmi dădea nădejde neîndoelnică, că țarăș ne vom întoarce pe platurile străbunilor noștri — ne vom întoarce stăpâni și ne vom întoarce într'o mare patrie a tuturor românilor.

Și cu această credință puternică am învins toate zilele înorate, toate ceasurile de primejdie, toate clipele de desnădejde, cari încercau să mă cuturească.

Nori grei de vijelle se lăsaseră asupra neamului nostru; trădarea rusească, pacea oneroasă, iar în zărilor viitorului ne amenința fantoma „Triunghiului morții“.

Dar lumina strălucitoare a Mărăștilor și Mărășeștilor străbătea mereu cu toată desimea întunerecului și la această radieră ne încălzeam sufletul și ne întăream credința în această izbândă finală ce trebuia să tragă în cumpăna dreptății, de partea poporului nostru.

Cu câtă nădejde ne lumina și ziua Untrei Basarabiei, sora ce gustase acelaș amar de robie străină și care avu parte să fie cea dintâiu îmbrățișată de Patria-Mamă.

Însă veni vremea că norii suferinței să se risipească și cu încetul ochiuri sentine de lumină și de nădejde se iveau pe cerul țării noastre. Din miază-zi în Balcani veni vestea că dușmanul era doborât; din apus, unde clocotea lupta cea mai aprigă și hotărîtoare, ceata teutonică se retrăgea înfrântă și biruită de armatele aliate, iar în țara noastră jumătățită se auzi de această izbândă finală, la care fusese părtaș și Regele nostru Ferdinand I.

O bucurie amețitoare cuprinsese întreg poporul adăpostit în lași, iar din pribegii transilvăneni, ce fuseseră porniți în momentele de primejdie în sudul Rusiei, rămăseserăm abia câțiva.

În aceste momente fericite toată lumea aștepta întoarcerea birutorului nostru Rege și a familiei regale dela Bicoz.

Și iată că am apucat și eu în lașul plin de tradiții, această zi memorabilă, această zi strălucită, ce ne reflecta iradierea visului nostru național în plină realizare.

O lume imensă pelerina la gara pavoazată și împodobită cu steaguri și flori, între cari erau și bravii noștri voluntari ardeleni; cu toții așteptau pe tubiții noștri Suverani prin ale căror stăruițe se împlinea întregirea neamului românesc.

Eram și eu între doamnele din lași și, încărcate de flori, așteptam în salonul de recepție al gării, de unde în momentul dat trecurăm pe peron, pe unde erau să treacă Suveranii.

Trenul sosi în gară, primit de nesfârșitele urale ale mulțimei entuziaste. Maieștășile lor fură salutate de Ministrul Franței St. Aulaire, în cuvinte calde de bucurie; Maieștatea Sa Regina și Principele, acoperiți de flori, porniră spre teșire; în frunte era Maieștatea Sa Regele.

Niciodată nu avusesem prilejul să fiu prezentată Maiestății Sale Regelui și astfel mă bucuram, că era să-L văd de aproape.

Dar ce mare fericire mi-a fost rezervată în acea zi! Înaltul Suveran se opri deodată în fața mea și, punând ambele mâini pe umerii mei, îmi zise: „Iată, D-nă Baiulescu, că avem și Transilvania“!

Am fost atât de impresionată și atât de surprinsă de aceeași neașteptată grație ce-mi fu acordată, încât abia am putut rosti în aceasta clipită fericită, ce-mi răscumpărase toate suferințele, cuvintele: „Să trăiți Maiestate, Voi ne-ați dat-o“, cuvinte, cari se înăbușiră în uralele mulțimei.

Și atunci am putut vedea pe această nobilă figură a marelui Suveran toate sentimentele alese sufletești, cari numai în însemnate momente ale vieții străbat pe chipul nostru. Am văzut ochii Săi strălucitori de bucurie, din cari jucau boabe de lacrimi ce se prelingeau pe fața Sa; am văzut o imensă bunătate reflectată în chipul Său și am văzut nemărginita fericire de care era cuprins marele Rege, când îmbrățișa Ardealul, cu dragostea cea mare, ce o purta poporul, pe care îl desrobise, luându-l în scutul patriei întregite.

Am mai avut ocazie să văd de-atunci pe bunul nostru Suveran, dar această clipită, pe care mi-a acordat-o în acea zi mare și luminoasă de strălucire națională, m'a robit cu desăvârșire. Icoana aceasta mi-a rămas întipărită pe placa meningiilor mele, încât îmi reapărea mereu, o vedeam mereu în lumina ochilor mei lăuntrici, iar astăzi, când marele nostru Suveran a plecat dintre cei vii, în jalea mea mă mângăi, cu această viziune, care acum îmi răsare mai clară ca altădată și îmi pare aievea, după un răstimp de nouă ani.

Regele nostru este viu în sufletul fiecărui român, căci El a reinviat Dacia Trăiană.

Cronică.

Numărul de față apare ca număr dedicat memoriei M. Sale Regelui Ferdinand I. Aducem acest tribut de venerație, acest omagiu prea îndreptățit fostului nostru președinte de onoare, care ne-a ocrotit cu o părintească iubire și nu și-a uitat de noi nici chiar în testamentul său. Ceace simte „Astra“ la moartea acestui glorios Rege exprimă articolele: președintelui nostru, a d-lui Vasile Goldiș și a vice-preș. Dr. Gh. Preda. Celelalte contribuții ale membrilor în comitet și de secții compun un mozaic elocvent despre marile calități sufletești ale odihnitului în Domnul.

Președintele „Astrei“, dl V. Goldiș, a condolat la moartea Regelui, în numele societății, imediat, telegrafic, primind răspuns dela M. Sa Regina; apoi a înat parte, în persoană, la înmormântare, în București și la Curtea de Argeș, depunând o coroană pe sarcofagul M. Sale.

Odihnească în pace!

Regele Ferdinand caracterizat de reprezentantul Franței. Fostul ministru al Franței în România, în timpul războiului din 1916—18 și fost ambasador în Londra, d. conte de Saint Aulaire, dedică — în „Revue hebdomadaire“ (1 Oct. 1927) un magistral articol „Figurii veridice a unui mare rege: Ferdinand I. al României“. Spicim câteva pasagii marcante din mărturiile de credință ale reprezentantului Franței:

„Istoria va spune că regele Ferdinand I. al României a fost un rege

mare, un rege foarte mare. El a fost mare prin luciditatea unei inteligențe admirabil adaptată funcțiunel sale, dar mai ales printr'o tărie de caracter și o noblețe de suflet care au stat deasupra în vâtoarea evenimentelor celor mai tragice. Și aceste evenimente sunt de așa natură că după România, nici o altă țară decât Franța nu are o mai mare datorie să aducă memoriei sale un cult de recunoștință și de venerație. Nici un suveran nu ne-a dat dovezi mai mari de prețuire, de încredere și de credință ca dânsul.

„Iată pentru ce, după ce fu înfăptuită unitatea politică a României Mari, Regele se adresă unor dascăli francezi, pentru a naționaliza învățământul în nouile provincii, unde, în timpul unei seculare subjugări, universitățile au fost întreprinderi contra sufletului românesc.

„Regele Ferdinand, care cunoștea tot atât de bine Rusia precizașe progresele bolșevismului și era categoric, asupra necesității ca și asupra posibilității de a termina cu această pacoste, care amenință astăzi civilizația noastră. Am avut adesea prilejul să am în această privință, schimburi de vederi cu Regele Ferdinand, care era gata să pue la dispoziția Aliașilor armata sa reconstituită pentru a-i ajuta să potolească Rusia sau să consolideze o ordine nouă în Europa centrală. Această vedere limpede și această generozitate au atras asupra-i fulgerele consiliului suprem, când a ferit Europa, fără voia ei, de bolșevism, nimicind focarul cel mai amenințător, aprins de către Béla Kuhn la Buda-Pesta.

„Admirând prevederile lui Ferdinand I., simțul său profund european, și constatând identitatea evidentă a intereselor vitale ale poporului său și aceluia a păcii generale, adesea, am plăsnuit visul, foarte cumințate după planul rațiunii pure, și cu atât mai absurd după acela al politicii contemporane, a-i încredințat, un comandament unic interaliat, pentru a evita sau a repara greșelile Păcii.

„Ne rămâne să expirăm dormința ca, dacă reversibilitatea meritelor se face pe lumea aceasta, sacrificiul supraomeneș al Regelui Ferdinand să se reverse în binecuvântări asupra poporului său. Nicăieri lumea nu se va bucura mai mult decât în Franța. Ne vom bucura de două ori, pentru România și pentru noi. S'a spus că o Românie tare este o armată franceză pe Dunăre, după cum o Polonie tare, era, după Napoleon, o armată franceză pe Vistula. Și e deosebit de a garanta de stabilitate pentru lumea întreagă, istoria și geografia conferind României primejdioasa onoare de a fi, în această parte a Europei Thermopilele păcii și a civilizației“.

*

Din Mesajul de tron I sub M. Sa Regele Mihai I. „Completarea activității din anii trecuți pentru răspândirea luminii la sate, neîncetata propășire a diferitelor ramuri ale învățământului teoretic și practic și grija ce trebuie să purtăm învățământului superior — focarul de unde se almentează viața științifică și literară a unui popor, — va ehezășul, alături de cultura generală din afară de școală, rolul civilizator al Neamului nostru“.

*

Din textul adresei de răspuns a camerei la Mesaj reținem acest pasagiul elocvent.

„Pentru a înlesni poporului român progresul repede pe toate terenurile, progres, la care îl ajută aptitudinile sale firești, e nevoie în primul rând de a se desăvârși opera culturală, menită să-l facă să recâștige întârzierea produsă de vitregiile, pe care le-a îndurat în decursul secolelor. Această operă, care îmbrățișează tot ce înalță sufletul și tot ce luminează și împodobește mințile, va avea toată sollicitudinea noastră.

„Adunarea deputaților va da Guvernului tot sprijinul pentru răspândirea la sate a luminii, pentru propășirea învățământului teoretic, dar mai ales a celui practic, potrivit stărilor de lucruri create de război, care a făcut ca învățământul practic, cel profesional și tehnic, să aibă un rol și o importanță mult mai mare decât până acum“.

*

O adunare gen. de desp. model. Secașul este un râuleț cu apă puțină dar cu maluri mănoase; în unghitul din Blaj, Alba-Iulia și Mercuria Sibitului. Ținutul acestui râuleț, care, în vremuri de secetă abia își dăpână un firuleț de apă verzuie printre sămănăturile bogate, iar în zilele cu ploți și cu furtuni alungă valuri spumegătoare ca o herghelie de armăsari buestrași, se numește *Țara Secașului*.

Minutul pământ această țară a Secașului! Ea cuprinde o seamă de comune bogate și vrednice, cari sunt o mândrie a întregului Ardeal românesc. Secășenii sunt un neam de oameni frumoși, mijlocii la statură, cu ochii negri și cu fețele îmbujorate, sănătoase. Flăcăii lor sunt plini de vlagă și vioi, neîntrețuți la

joc și la cântec, ea și la coasă și la sapă. Iar letziile de pe Secaș sunt și mai vestite de frumoase, de harnice și de cântărețe. Răsuna toată valea când se înșiruie ele la secerare, ori la otăvuri, pe lucilele aurii ale Secașului. Și din depărtare nu le poți deosebi dintre întinsele pălcuri de mazăre, înflăcărați ca și obrăjori lor de Cosânzene!

Între satele de pe Secaș comuna Roșia este fruntea. Acolo-i mijlocul ținutului și mama pământului.

Conducătorii despărțământului Blaj al „Asociațiunii”, care luptă pentru lumină și pentru înălțare, au hotărât să țină adunarea din acest an a „Astrei” în frunța comună Roșia, ca să aibă întreg Secașul o sărbătoare de înfrățire și de răspălat, pentru înțimoișia și vrednicia sa din trecut și de astăzi. Adunarea s'a și ținut în ziua de Duminecă, 18. Septembrie, fiind cu adevărat o minunată sărbătoare națională, cum mai frumoasă și mai măreață rar s'a putut vedea în întreg ținutul Târnavelor.

Duminecă dimineața a dat Dumnezeu o și frumoasă și limpede, cu cerul ca lacrima și cu soarele violet și dulce. Ulzițele Roșiei luctau de curate și pe la toate porțile răsăriau creștini în halne de sărbătoare, îndreptându-se cucernici spre lăcașul dumnezeesc din grui. Clopotele sunau mângâietor și vesteau sfânta slujbă.

Dinspre Blaj se auz într'una trăsuri și automobile, cari aduc oaspeți dragi și aleși. Vin conducătorii despărțământului și frunțași iubitori de carte și de popor. Vin și doamne și domnișoare, între cari multe au îmbrăcat mândrul nostru port național, și

Toți cari sosesc se îndreaptă spre biserică, unde slujba urmează cu multă cucernicie. Slujește păr. Ștefan Roșianu, președintele despărțământului, împreună cu păr. Ioan Deac, parohul local. Cântă frumoșii cantorii și tineretul din Roșia.

După evanghelle păr. Roșianu rostește o înțimoișă predică, plină de pildă și învățătură, pe care credincioșii o ascultă cu multă evlavie și luare aminte. Iar la urmă arată rostul venirii în comună a atâtor oaspeți aleși și invită poporul la adunarea, care se va ține îndată după masă.

La sfârșitul liturghiei s'a potrivit și o cununie, care cu alături ei, cu mândrețea nuntașilor, cu câlăreșii voinici și cu nelipsiții cetrășii, a dat Roșiei o minunată înfrățire de sărbătoare.

În mijlocul comunei, la o masă mare, împodobită cu velinje românești și cu cărți, în umbra unui frăgar bătrân, s'au membrii comitetului cercului al „Astrei”, în frunte cu venerabilul președinte Ștefan Roșianu. De jur-împrejur cununa de oaspeți din Blaj și din satele ținutului. Domnișoare în port româneș dau locului înfrățirea de grădină, cu flori învalte, răzătoare. Iar până, de parte, cât cuprind ulzițele, o mare de capete, bărbați și femei, feciori și fete, cari așteaptă cu nerăbdare să se înceapă adunarea. Copilandrii nu și-au mai găsit locuri, de unde să poată vedea și ei cele, ce se întâmplă, decât în crăcile copacilor pe cari li înfloresc și li cuprind, ca stolurile de pasări salcâmi, primăvara.

Cel dintâi cuvânt îl ridică președintele, deschizând adunarea printr'o vorbire potolită, dar adâncă și plină de înțelepciune. Fiecare vorbă,

fecare pildure este sorbită cu ne-saj, ca în biserică învățăturile sfinte. Părintele Roșari vorbește despre roșarile Asociațiunii și despre ni-zuțele ei de a înfrăși pe fiii nea-mului românesc, îndrumându-l pe cărările lumii și ale înălțării celei ferice. Ce teoană frumoasă: aute și mit de săteni, moșnegi, băr-bași și tineri, femei, fecioare și co-pile, sorbind graturile caminți ale unui venerabil popă românesc, în-cărunți în predici și în cuvântări de învățătură...! Il place și soarelui această teoană femeceătoare, căci, proptit în crucea oșinii, își tot tri-mite câte-o roză printre crengile frăgerului bătrân și încunună, cu su-șișe de aur, fruntea vorbitorului.

După cuvântarea președintelui, se trece la rapoarte, pe cari le pre-zintă dd. Augustin Popa și Coriolan Suctu, din cari se vede că despăr-țământul Blaj al „Astrei“ bătătoarește aceleași cărări, pe cari le-au arătat marii întemetori ai „Asociațiunii“. Zeci de conferențe s'au ținut în sa-tele despărțământului, s'au fondat bibliotecă și cercuit culturale, s'au împărșit cărți și premii, toate cu sco-pul vădit de-a ridica poporul român la treapta ce i-se cade. Mult a oste-nit în această privință mai ales în-suș președintele, însoțit de proșii ținutului, de profesorii și dascălii Blajului, precum și de alți cărturari înasuflești ai acestui orașel.

Dela rapoarte s'a trecut apoi la alegerea comisiilor de cenzurare și de premiere a poeziilor și a dan-surilor naționale. Până când au lu-erat cumisiile, poporul a ascultat cu cea mai vădită plăcere conferențele luate în program.

Cea dintâi conferență popoală a ținut-o dl profesor Alexandru Lu-peanu-Melin, membru în comitetul

central al „Astrei“. Domnul Melin este cunoscut ca iubit și meșter po-vesteaș pentru popor. Deastădată daa a arătat în sprintene pilduri, lupțelă și durerile prin cari a trecut țara Ardealului, dela Decebal și Traian până la Horia și Iancu și până la „Pa-jura cu două capete“, când bătrânul ea Cișartu au găsit în neamul nostru din Ardeal nu mai poate răzbi dea-supra amărăciunilor și împărărilor, decât prin carte și lumină, prin în-vățătura cea mai tare decât sabla și toporul. Și din aceste năzuinți a răsarit „Astra“, marea tovarășie de învățătură a Ardealului, care ne-a făcut atâta bine.

Foarte bine au făcut aranjatorii admării când s'au gândit să țură-seze conferențele cu declamări și cântece. Alegerea acestor puncte a fost și deosebit de norocoasă. Doara Brilița Mușteanu, studentă la Conservatorul de artă dramatică din Cluj, îmbrăceată în minunat co-stum național, a spus câteva poezii la înjelesul poporului, cu atâta dră-gălășie și farmec, încât mulțimile nu se mai săturau ascultându-o. Și cum însăș este un chtiș de ferme-ceătoare și vitoare Cosânzeană, se-cășenti n'au s'o uite cât vor trăii! O priveau cu mâinile strâșnă la ochi și moșnegii, ca pe Rodica lui Alec-sandri.

Cu gratul său dulce și înflorit, cu țaria pildurilor sale, cari cutre-mură și înalță, păr. Dr. I. Coltor a vorbit despre dragostea de țară și de limbă, despre iubirea de gite și despre unele obiceiuri, cari pot aduce ponoase neplăcute asupra poporul nostru atât de brav și de cuminte. Intre aceste rele deprin-deri, cea mai urâtă este sudalma, care ne apropie de neamurile cele mai codășe. *Sudalma*, pe lângă să

este mare păcat, mai și face de ocară, nu numai pe cei ce înjură, ei și țara și neamul. Unde s'a înrădăcinat treburile stărpită fără erujare!

Poporul a ascultat cu cea mai mare luare aminte frumoasele învățături, iar la urmă păr. Roșianii a îndemnat pe ascultători să încerce a face o societate a celor ce se legătuiesc a nu mai înjura, cum s'au făcut mai multe în comuna Feisa și jur.

Incheindu-se conferențele, comisiunile alese mai înainte au raportat despre lucrările lor și au dat descărcare comitetului pe anul 1928.

Pomenim aici cu cea mai mare bucurie că poporul din Roșia și de pe Secaș, datorită mai cu seamă acestei adunări și vorbirilor făcute, a înțeles cum au să se poată mai bine gândurile Astrei, înscriindu-se membri cu grămada, cari au și plătit numai decât taxele prețurise. S'au înscris numai dela săteni peste 800 Lei. În schimb desăpărământul le-a împărțit cărți în preț de peste 30 Lei de membri.

Încă nu era chiar încheiată adunarea, când au răsărit ca din pământ niște câniști de „lăturenți“ cu oțert și cu gurduni, cari au adunat tineretul în curtea școlii, la întrecerile de port și de jocuri naționale.

Mai întâi s'au ales la joc vointeese flăcăii singuri. Niște lujeri de feciori, de dudula pământul sub călcăiele lor. Și se învățeau și săreau pe tactul muzicii, de credeai că au argint viu în pulpe. Joc din bătrâni cu „ponturi“, de-un ritm fără pereche.

S'apoi s'a pornit o horă focoasă cu fete, și o învățată secășană în câte trei și patru, de le lăsa gara apă și la moșnegii Minunate fete mai are dragul de Secaș...! Naite,

mădnoase, cu fața ca roua și cu ochii de bobotaie. Și ce mai port și ce mai îmbracă pe cele tii! Nu-i mirare, că jurul nu știa pe cari să le înscrie mai degrabă la președinte!

Premiile au fost împărțite în vâzul comunei întregi și tineretul a rămas foarte mândru de cocardele „Astrei“ și de diplomele de recunoștință.

Seara dd. învățătorii *Damianu și Muntean* au aranjat o producție teatrală cu copiii de școală, după care a urmat o foarte plăcută petrecere cu joc, în amândouă sălile școlii. Ceterașii au asudat din greu până în dalbele zori.

Secășanii nu vor uita multă vreme frumoasele serbări dela Roșia, cari au fost o minunăție înfrățire a poporului cu orașenii, cari poartă steagul blagoslovit al „Asociașunii“.

Din greutățile începutului. Lăsăm să urmeze, cu multă bucurie, următoarele două rapoarte despre activitatea desp. Bucureștii al „Astrei“. Servească aceste rapoarte drept îndemn și pentru alte desăpărăminte.

În primăvara acestui an s'a înființat și în capitala țării un desăpărământ, cu mențea expresă de a se apropia de marile mase ale populației rurale din județul *Ilfav*. Comitetul proiectase o frumoasă secțiune de propagandă în satele din acest județ și în fiecare. Duminică și sârbătoare din cursul verii ar fi urmat să deșină câte-o echipă de propagandă în aceste sate.

„Evenimentele politice au zădărnici pentru lunile de vară aceste proiecte. Acum însă nu mai este nici o piedică și comitetul a început punerea în aplicare a programului său de propagandă culturală la țară.

„Prima descindere s'a făcut Dumnică în 25 Septembrie în comuna Cioplea. Din partea comitetului au fost delegați în acest scop d-nii Sofronie Roșca, Laurențiu Moldovanu și Ion Băilă, membrii în comitet, iar ca conferențiar d. dr. Nicolae Popa, întors de curând din Paris, unde s'a specializat în boli de nas, gât și urechi.

„Delegații au fost întâmpinați în comună de popor în frunte cu prețul Gonska. S. Sa și-a exprimat mulțumirea față de asociația „Astra” pentru interesul ce-l arată dezvoltării culturale a păturii rurale și a pus în curent pe delegați cu situația generală a populației din comună, despre care mare deșădă cuvinte de laudă. Se știe, că satele din nemijlocită apropiere de orașe mari decad de multeori, și și însușesc anumite vicii dela oraș. Spre marea noastră bucurie am aflat, că populația din Cioplea s'a știut păzi până acum de cele două vicii, cari băntuie în afătea aate: beția și holiile venerici.

Populația e primitoare de civilizafie. În comună funcționează o bancă populară, la care e părtașă întreaga populație, cu foarte puține excepțiuni. În legătură cu banca este o bibliotecă destul de frumoasă, cu sală de lectură. Delegații „Astrei” au dăruit din partea despărjământului vre-o 50 de cărți și broșuri potrivite pentru popor. Ceeace ne-a surprins mai plăcut în această comună a fost azilul de bătrâni, unde sunt adăpostite 12 femei, toate trecute de 80 de ani. Ca și banca și biblioteca și acest azil stă sub conducerea părintelui Gonska, ajutat de o măică superioară și de două surori de caritate. Starea de curajente și de bună îngrijire, în care

se găsește acest azil, merită toată lauda.

„După vizitarea acestor așezăminte, delegații „Astrei” au procedat la înființarea „Cercului cultural „Astra” din Cioplea”, a cărui conducere a luat-o prețul Gonska, declarând că se pune cu drag în serviciul „Astrei”, fiind conșins de necesitatea apropierii, pe teren cultural, între pătura cultă și cea jărănească, așa cum s'a făcut în Ardeal, în trecut. S'a stabilit apoi ca Dumnică, 9 Oct., să se țină prima adunare generală a nou înființatului cerc cultural, din Cioplea, la care vor participa în număr mai mare delegații ai comitetului dela Buzurești.

„A doua descindere a delegației de propagandă s'a făcut în Dumineca următoare, în comuna Popești-Leordeni. Cu acest prilej delegații, cari fuseseră la Cioplea, au fost însoțiți și de către d-nii Ștefan Pop, vice-președintele despărjământului și Romedor, medic.

„Comuna Popești-Leordeni e situată la 4 km. depărtare de Buzurești. Legătura cu capitala e deel ușor de făcut, șoseaua fiind bine construită. Această comună se compune din Popești cu circa 3000 de suflete și din Leordeni, care e un mic cătun, cu câteva sute de locuitori. În Popești locuiesc bulgari de religie romano-catolică, cari au fost aduși aci din Bulgaria de către fostul mare-proprietar Conduratu, ca simpli muncitori agricoli.

„Leordeni are o populație curat românească și au numai legătură administrativă cu Popeștii.

„Și cu prilejul acestei descinderi delegații despărjământului au procedat la fel ca și la Cioplea. Înainte de toate au căutat să cu-

noască situația generală a populației din punct de vedere social-cultural. Din convorbirile avute cu preotul comunei, dl Müller, cu directorul școlii și alți fruntași am aflat următoarele:

„Din punct de vedere social populația se prezintă în aceleași excelente condițiuni ca și cea din Cioplea. Locuitorii din Popești se ocupă cu agricultura și de când au fost împroprietăriți fac progrese frumoase. Sunt harnici, sobri și cu o viață morală integră. Un singur caz de concubinaj există în comună, dar și acesta se datorește unei piedici de ordin legal, unul din soți nepunându-se încă cununa în mod formal. Bolile lumești nu sunt cunoscute în sat. Dăra se hrănesc foarte sumar, alimentându-se mai mult cu lapte și zarzavaturi, „ca să fie mai ușori la munca câmpului“, care începe pe la orele 3 dim. și durează până la 8—9 seara. În schimb țarna se supraalimentează. Fiecare gospodărie taie porci bine îngrășiți și vinul produs din vîile lor se consumă tot în casă. Nimic nu se pune în comerț. Simțul religios e foarte dezvoltat. Duminica și în sărbători biserica e totdeauna fixată de popor, atât la liturgia mare, cât și la vecernie, de bătrâni, ca și de tineri. Preotul spune, că în fiecare lună are între 600-800 de spovedanii și cuminecături.

„Casele sunt destul de bune, cu ferestre mari și cu prispă de o curățenie exemplară ca și toată curtea. Interiorul locuințelor e însă foarte simplă și de tot sumar. Paturi nu există, ci numai niște scânduri în jurul odăii de dormit, pe care se întind seara rogojini și eventual alte haine de pat.

„Cu cât e de satisfăcătoare situația socială și religioasă, cu atât

de deplorabilă e cea culturală. Se poate spune fără nici o exagerare, că satul Popești e un sat de analfabeți. Generația mai bătrână, care și-a trăit viața ca „robi ai conului Conduratu“ n'au nici un fel de noțiune despre citit și scris, iar din generația mai tânără foarte puțini bărbai știu să citească și să scrie, foarte rău, în vreme ce femeile sunt complet analfabete.

„Cercetând cauzele acestui rău de neînțeles s'a spus că principala cauză e școala, care, deși are cădite corespunzătoare, e lipsită de elemente didactice conștiente.

„In fața acestor stări de lucruri, este evident că munca despărțământului „Astra“ este de douăori îngreunată, dar cu atât mai necesară. Mai înainte de-a se proceda la organizarea de cercuri culturale și la conferințe, trebuie făcută cercetarea situației în fiecare comună, așa cum s'a făcut la Cioplea și la Popești-Leordeni. Pentru aceasta lipsesc însă mijloacele necesare, căci deplasările sunt anevoioase și împreunate cu mari cheltuieli. Cu toate acestea delegația de propagandă își va continua activitatea în sensul celor două descinderi făcute până acum“.

Goresp.

Punctul pe l. (*Apponyi et Comp.*)
 În numărul său din 17 Sept. 1927, dedică cronicarul politice: „Diplomatul răătăctor“ (Le diplomate errante) următorul comentariu vorbirilor contelui Apponyi la Geneva („L'Europe nouvelle“): „Sfaturile contelui Apponyi...“ „Contele Apponyi a pronunțat un discurs despre drepturile minorităților, asupra respectului ce și-l datorează popoarele reciproc, asupra avantajilor dezarmării etc. Tot ceea ce spunea era foarte bine

spus... „Numai că“, remarcă cineva, „numai că ce păcat că întreg trecutul său este o negațiune, adeseori brutală, a principiilor escelente, pe cari le apără astăzi“.

„Toate popoarele ar trebui să asculte înțeleptele sfaturi, pe cari veniți să i le dați“, a murmurat dl Aristide Briand, întâiului delegat al Ungariei, în culoarele Adunării; da, toate, și, poate, chiar și poporul dvoastră...“ Conteul Apponyi se înclină cu un suris larg“.

Până aici cronicarul dela „L'Europe nouvelle“. Lăsăm să urmeze o caracteristică tot atât de îndreptățită, din penaa scriitorului francez Mauriciu Muret: (redactor la „Journal des Débats“), laureat al Acad. Fr., autor a câtorva cărți de valoare (d. e. „Crepuseculul națiunilor albe“).

„Pasagiile citate sunt tot din prilejul conflictului cu optanții maghiari.

„Ce paradox zace în grija cu care, astăzi, contele Apponyi cercețează cu deamănuntul tratatul dela Trianon, pentruca să tragă clausule favorabile pe seama latifundiilor maghiari din Transilvania! Și ce spectacol singular (ciudat) ca acest ireductibil „maghiarizator“ să reclame în ziua de astăzi dreptul popoarelor și demnitatea cetățenilor!“ (Art. „Bilanțul adunării a 8-a a Societății Națiunilor“, în „Revue hebdomadaire“, Nr. 41, 8 Octomvrie 1927.)

Acelaș autor scrie în art. de fond din revista „Pax“ (Nr. 28, 9 Septemvrie 1927): „Consiliul (Soc. Naț.) s'a ocupat să aducă un acord în privința optanților din Transilvania, între români și maghiari. (Consiliul) menajează pe maghiari, încă tot ulceraji din cauza căderii, trușași (hautains) față de România...“

„Reforma agrară a Statului român, concepută îndrăneș și executată

curajoș din partea guvernului din București, în scopul unei pacificări sociale, a ruitat numeroase mari familii românești. Pe față spus: ni s'au părut foarte excesive și lipsite de rezon plângerile prezentate la Geneva din partea unui pumn de latifundiați maghiari, alinași în interesele lor personale“.

*

Eusebiu Mandyczewski, de 70 de ani. Nu vor fi mulți în România, cari știu că un fiu de preot ortodox român din Cernăuți este unul din cei mai venerați istoriografi ai muzicii în Europa. Doar studenții români din Viena, cari au avut norocul să studieze, înainte de războiu, la universitatea de acolo, își vor aduce aminte de figura impozantă, de ochii vioi, de vorba comunicativă, părintească, a dlui Eusebiu Mandyczewski, care a împlinit în August, a. c., șapteseci de ani.

Viena, una din pepinerele muzicii adevărate, Viena, unde s'a înfălțnit tot ce a avut lumea muzicală mai de seamă, lunile trecute, ca să sărbătorească pe Beethoven, Viena, a cărei viață artistică din decențiile ultime nu și-o poți închipui fără de „Vater Dumba“, macedoneanul român — a câștigat și pe fiul de preot român bucovinean și i-a dat prilejul să se manifeste într'un mod strălucit.

„Societatea prietenilor muzicii“ (Gesellschaft der Musikfreunde) are să-i mulțumească pentru 40 de ani de activitate neîntreruptă, ca arhivar, ca conducător de muzeu.

Mulțimea vienezilor îl cunoaște pe dl E. M. ca arhivar al acestei societăți. De zece ani este membru de onoare al societății. Dar de 30 de ani este doctor h. e. (honoris causa — în mod onorific) al conservatorului din Lipsa (unul din

cele mai bune conservatorii din lume!) și tot de atâția ani de când e profesor la conservatorul de muzică din Viena.

În istoria muzicii și în știința muzicii este o autoritate de primul rang. A editat și a scris biografiile compozitorilor *I. Seb. Bach, Josif Haydn, Schubert, Brahms* (al cărui prieten a fost), s'a ocupat intensiv cu *cântecul popular* (dând atenție și cântecului românesc!), încât „*Neue Freie Presse*“, felicitându-l din prilejul jubileului, prin peana dlui Karl Laſſte, scrie: „Omul acesta, care n'a cunoscut odihnă și profesorul acesta acumulează în sine cunoștințe ca pușini specialiști ai vastului său teren de activitate“.

„Astra“ noastră se bucură și ea de succesele purtate de bucovineanul savant și dorește jubilanțului: „La mulți ani!“

*

„**Săptămâna armoniei**“. Savantul cu renume mondial, membrul Academiei Române, psihiatrul prof. univ. *G. Marinescu*, a venit cu o propunere foarte la locul ei înainte de „Congresul presei latine“. A lansat ideea: jos discordia!, jos polemicele și discuțiile zadarnice! Cel puțin pentru o săptămână! Vin oaspeți iubii! Să nu le arătăm decât ceea ce ne unește, ceea ce contribuie la armonie! O „Săptămână a armoniei“, ca „Săptămâna bunătații“ în Franța sau „Săptămâna Crucii roșii“ în Cehoslovacia.

Nu ți se mișcă mâinile, cetitorule, ca să aplauzi? Nu-ți lihnește sufletul după tăpșanul acela de verdeașă, pe care să te poți odihni puțințel de disgrațioasele hârțuieli, de boxările intelectuale, de interminabilele polemici, mistuitoare de energii și de timp?

S'au ținut mulți, de așafu dlui prof. *Marinescu*? Am îmbrăcat un mănușă, ascunzând sub mănușă un box, care o să sdrilească pe adversar după „săptămâna armoniei“? Întreabă și răspunde.

*

Congresul științific din Lugoj, în zilele de 18, 19 și 20 Septembrie, a. e., a avut loc în Lugoj congresul membrilor „Societății de neurologie, psihiatrie, psihologie și endocrinologie“.

Congresul a fost onorat cu prezența dlui Inceleș, Ministrul sănătății publice și a dlui Săveanu, președintele camerei deputaților și membru onorific al societății.

Ospitalieri, ca todeauna. Iugojenii au căutat să primească cât se poate mai bine pe membrii congresului. Un comitet organizator, în frunte cu Dr. *Lichter*, medicul primar psihiatru al spitalului din Lugoj, au aranjat pentru congresiști excursii, concerte și banchete. Congresiiștii au proclamat ca președinte pe Dr. *Lichter*, ca vicepreședini pe prof. Dr. *I. Minea* și Dr. *Gh. Preda*, iar ca secretar pe dl docent Dr. *Rădovici*.

Au fost aproape 40 de rapoarte și comunicări, din cele mai importante și mai de actualitate.

Cităm printre cele dintâi savantele rapoarte ale prof. Dr. *Marinescu*, asupra epidemiei de paralizie infantilă și ale prof. Dr. *Parhon*, asupra spitalelor de alienați din România; precum și comunicările prof. *Obregia*, Dr. *Pădean* și *Aricescu*, asupra studiului comparativ al tonusului vago simpatic; prof. *Minea*; Contribuțiuni la studiul raportului dintre sifilis și scleroza în plăci.

Dr. *Preda*, Sibiu: Câteva considerațiuni asupra stărei psihice a

unor membri din familia bolnavului mintal, lor — în colaborarea cu Dr. Neumann — Rezultate obținute în schizofrenie prin întrebuintarea metalosolului etc.

Observații clinice importante au adus dnii Baliz, Radovici, Popa Radu, Căstane, Mârșete.

Discuții numeroase au contribuit și mai mult la precizarea chestiunilor cu subiectele comunicate.

Pentru publicul lugojan s'au ținut și două conferințe publice.

Prima, a prof. Dr. Pathon asupra: Biologiei vrâstelor, a II-a Dr. G. Preda, vice-președintele „Astrei“, asupra: Impresiilor dintr'o călătorie prin Marea Britanie. Această din urmă conferință, însoțită de proiecțiuni, a fost ținută în cadrele Asociației culturale „Astra“.

Vice-președintele „Astrei“ Dr. Preda a fost salutat cu această ocazie din partea despărțământului local de Dr. Marila, revizor școlar, care a mai ținut ca la terminarea conferinței să adauge la ovajunile publicului mulțumirea și recunoștința tuturor celor prezenți, prin cuvinte cât mai alese și mai bune simțite. Iată un congres, care prin felul cum se manifestă în fiecare an face cinste, nu numai societății respective, dar și țării întregi.

Intrebări conștiinței Legionarii americani, întorși după zece ani în Franța, ca să revadă locurile istorice ale războiului și să se închine în fața mormintelor camarazilor lor morți, îngropați în pământul francez, își descoper capul în cimitirul american dela Suresnes, lângă Paris, și „comandorul național“, dl *Howard P. Savage*, găsește astfel de cuvinte să le rostească în fața mormintelor:

„... Am venit ca cetățeni, după nouă ani de viață pașnică, cari s'au scurs dela războiul acesta încoace, în care voi v'ați aflat moartea. Am adus cu noi pe femeile noastre, pe mamele noastre și pe copiii noștri. Sunt între noi mulți din acela, cari v'au fost dragi. Cum am trăit în toți acești ani, cari ne-au despărțit de voi? Am săvârșit aceea ce ați fi dorit voi să săvârșim, am lucrat cum ați fi lucrat voi dacă ați fi fost voi în locul nostru și dacă am odihni noi sub florile (gla împodobită cu flori) a Franței? Vouă vă vine rândul să judecați dacă am fost vrednici de încrederea ce ați pus-o în noi“.

„Să vorbim de acela, pe cari voi i-ați iubit. Mulți din ei au fost singuri de tot. Am lăsat să fie cuprinși de simpatia noastră și continuăm să facem tot ce ne este în putință ca să-i sprijinim. Promitem că dragostea noastră față de ei va ajunge și mai mare, pentru ca niciodată un copil de al camarazilor noștri morți să nu ducă lipsă de ceva.

„Ne-am dat osteneala de a le alina durerea, de a-i tămădui, și avem să ne continuăm ostenețile în ceea ce îi privește. Mult s'a făcut pentru ei și rămâne să se facă mult. Vă promitem, camarazilor, că sforțările noastre nu vor înceta.

„Și ce s'a ales de țara voastră? Ne-am făcut noi datoria față de țara voastră? O știm că dorși aceasta înainte de toate, ca să fie țara gata la toate, pentru ca copiii voștri și copiii camarazilor voștri să nu odihnească într'o țară străină, victimele agresiunii sau ale unei nesocotințe.

„Știm că vreți ca Statele Unite să fie drepte (juste), ca să păstreze astfel încrederea altor națiuni și știm că vreți ca să fie binevoitoare față de toți, ca influența lor să poată duce

la o înțelegere, care va pune capăt luptelor între națiuni. Am făcut tot ce ne-a sta în putință să ajungem la această înțelegere, de nouă ani, de când v'am părăsit. Ceeace ne-am propus încă nu am dus la bun sfârșit, dar vom continua să luptăm. Ne legătulm să nu dăm ultării aceasită bută luptă". (După „Le Temps”, 18 Sept, 1927)

N'ar fi cu cale ca și la noi să se pună astfel de întrebări în fața mormintelor celor morți pe câmpurile de luptă? N'ar fi bine ca să lucreze lumea amăsurat sfaturilor date de acei ce zăc sub glie? Simple, dar foarte îndreptățite întrebări...

Ce spun invalizii de războiu? Ar trebui ca în activitatea de după războiu a cetățenilor, fie ei ziariști, fie ei scriitori, fie avocați, medici, magistrați, până la oamenii politicii cei mai sus-puși, să se gândească cu toții la invalizii de războiu. Vederea lor să le dea îndemnul respicat; să ne dăm toată truda ca nici cu vorba, nici cu scrisul, nici cu fapta să nu contribuim ca numărul invalizilor nenorociți să sporească în viitorul apropiat.

Ar trebui ca văduvele de războiu și orfanii de războiu să fie ascultați și durerea lor, șipele lor de jale și de chemare să pună surdina discuțiilor interminabile, veninoase, lipsite de urbanitate.

Ar trebui ca — sub controlul neporuncii al acestor coplași fără de tată — atmosfera viciată să se purifice, ca statul să poată prospera.

În Craiova s'a ținut în 18 Oct. un **congres al invalizilor de războiu** din România. Cettii șipele de durere ale acestor invalizi în „Unversul” din 18 Oct.

O doamnă colonel Mitrescu, văduvă, a cerut ca orfanii și văduvele celor căzuți pe câmpul de luptă, să fie scutiți de „mizerie”. Dl colonel Rădulescu din București, a spus că invalizii pretind pâine, nu vorbe. „Moștunea”, primită de congres, vorbește de „desnădejdea” invalizilor, fiindcă suferințele nu s'au ușurat.

În **fiecare țară beligerantă** se vor auzi astfel de apeluri — e vorba că numărul nemulțumirilor să scadă, în urma luării conștiente, persistente, sistematice, a celor teferi, a acelora, cari au de dat o direcție **sântoasă** generației de mâine.

Dar să ascultăm și o altă moștune, aceasta a „**conferenței a treia, internaționale, a foștilor combatanți**”. Conferența s'a ținut în Viena, la începutul lunii Oct. 1927. A fost un apel la solidaritatea umană. 120 de congresiști, din toate neamurile, s'au dus la cimitirul central al celor căzuți în războiu și au încununat mormintele acelora, cari și-au dat viața, în credința că se vor naște timpuri mai bune pentru omenire.

lata „moștunea”:

„Conferența, aducând aminte că suferințele psihice și morale a milioane de mutilați și foști combatanți, al căror glas (porte-parole) este, îi conferă dreptul și datorința de a lucra activ la înțărirea păcii; „fidelă principiilor de: arbitraj, siguranță, desarmare, conținute în rezoluțiile celorlalte două conferențe ale soc., din 1925 și 1926;

„și, convinsă că singură dezvoltarea solidarității statelor va permite să se prevină orice recurs la războiu;

„1. proclamnă că acceptarea generală a arbitrajului obligatoriu pentru toate conflictele între state este unul din elementele esențiale ale organizării păcii;

„salută cu satisfacție aderarea Germaniei la competența obligatorie a curții de justiție internațională dela Haga și-și exprimă speranța că toate marile puteri își vor da la fel aderarea;

„2. afirmă necesitatea pentru Soc. Națiunilor de a dispune de o putere reală de execuție și de organizare, de pe acum, acțiunea colectivă a membrilor ei;

„constată cu regret că, dela acordurile dela Locarno și până acum; nu se pot însemna progrese satisfăcătoare pentru siguranța în regiunile în care se află încă puncte de fricțiune;

„3. subliniază, în sfârșit, că speranța popoarelor în dezarmare a suferit până acum decepții din cauza obstacolelor, ce le-a găsit în drum și invită, pe calea aceasta, toate guvernele ca să se inspire de lucrările ultimei adunări a Soc. Națiunilor, ca să ajungă cât mai curând la o reducere a armamentelor, o reducere generală, progresivă și controlată“.

*

„Journaille“. Nu căutați în dicționar cuvântul acesta! Nu-l găsiți. E vorba de un cuvânt fabricat de cunoscutul autor ceh Harel Ciapek (autorul piesei „W. U. R.“, tradusă și în românește).

„Canalie“ știți ce înseamnă. E, pe franțuzește: „Canaille“. „Journaille“ vine dela „journalist“ ziarist și terminația dejositoare a „canaliet“ — vrea să zică deci: ziaristica vrednică de *dispreț*.

Di Ciapek a scris o satiră socială: „Afacerea scandalosă a lui Iosif Holoušek“.

„Prager Presse“ analizează satira într'un foileton (21 X 927) și resumă astfel cuprinsul: „In 17

Decembrie s'a întâmplat în orașul nostru un fapt, ale cărui urmări pot să fie neprevăzute. La ora 3 d. masă trase o mână, la casa NC. 171, perdelele jos, evident pentru ca să nu vadă vreun ochiu nechemat cecece se petrece înăuntru. De atunci n'a părăsit nimeni casa misterioasă. Cu întunerecul, care se lasă, seara, le-a reușit, nu-i vorbă, să părăsească, pe neobservate, casa. Opinia publică are dreptul să știe și noi o asigurăm că avem să-i spunem întreg adevărul, deoarece n'am ajuns încă așa de departe, ca opinia publică să sufere o astfel de manifestare criminală și, după cum am constatat, locuiește, în casa NC. 171 domnul Iosif Holoušek, un membru de partid, cunoscut, al dușmanilor noștri politici și vom reveni la cazul fără de precedent, cu perdelele lăsate.

„Astfel și încă ceva mai mult scris „Drapelul“ știți-l era „Scandal sau crimă?“, puțin importă că Holoušek horecâta pe vremea anunțată în sofaua sa, că la ferești nici pomană de perdele și că șpetul acela grozav a fost dat de un ucenic de prăvălie, la colțul străzii, când a încasat o palmă sdravănă dela șeful său, din pricina unei sticle de crastaveji, trântite pe frântuar — n'au ajutat nime toate acestea, fiindcă „Drapelul“ a înființat de aici înainte pe seama lui Holoušek o rubrică permanentă și „Paza“ a sărit în ajutor „Drapelului“ și — n'a trecut mult — și Holoušek săvârșise: orgii, slujbe negre, sodomie, înșelase pe gospodina sa de 80 de ani și încă altceva la fel. Mănat de glasul poporului, va-să-zică a „Drapelului“ și a „Pazei“, se sinucide el, în sfârșit, disperat de ticăloșia sa. Nu-i vorbă, a fost văzut mai apoi —

lucru ciudat! — cumpărând într-o cârnăjarie nobilele rămășițe de ale unui porc. Dar n'a stat în „Drapelul“ cumcă s'ar fi sinucis „canalia“? Dacă nu s'a spânzurat — treaba lui. *Nu se desminte!*

Recenzentul urmează: „Cu-prinsul cadrulul acestuia este *dell-cios* și mișună de studii minunate, de jocuri de cuvinte și de psicolo-gie" de stil. „Journaille“-a, dela lașitatea unei anonimități nici când ventilate, până la obrăznicia plura-lului majestătie, dela topica și cuvintele analfabete, până la fraza gurlii nespălate, băloase, plină de morală, de cuvinte ca „Societate“, ca „susținătoare de Stat“, dela minciuna gogonată, îndârjită, până la intervertirea infamă, chiar și a celui mai mic amănunt și calomnia oricăărui, care la sub sentul său pe cel atăcat, dela infantilitatea și rului de idei proprii, până la perfidia sub-stituirilor ei — toate le așlăm aici în întregime, stai să le atingi, să le miroși, evidențiate de stă să te apuce greața. Din punctul acesta de vedere sunt cele 37 de pagini un juvaer, un document de arhivă-culturală“.

Unde-i traducătorul român? Repede!

„Journaille“? Mai bine ar fi „Noctaille“! Ne avem și noi, vai! „ziariștii“ de speța de mai sus!...

„Clubul Rotary“. O societate ale cărei norme etice ar fi foarte cu eale să prindă rădăcini la noi, chiar și dacă nu ne-am afilia în România societății.

Ce urea societatea? Acum 27 de ani s'a înființat din partea unui judecător american *Paul Harris*, în

Ohto (America). Judecătorul a con-vocat pe prietini săi, odată pe săp-tămână, la sine și le-a pus la inimă să fie „gentleman“-i în toate relațiile lor, sociale, economice, politice, să lase să vorbească „omul“, în ac-cepția nobilă a noțiunii.

Acela, care urea să știe direc-tiva societății, care și-a luat ca em-blemă o roată dințată (de aici „Ro-tary“), să binevoiască să ctească normele formulate mai jos din partea președintelui actual al „clubului Ro-tary“ din Praga.

Astăzi are societ. peste 180.000 de membri, eu peste 2500 „cluburi“, în 42 de țări.

S'au înființat în timpul din urmă cluburi „Rotary“ în Cehoslovacia, în Austria, în Germania. „Prager Presse“ a dedicat un număr societății (25 Sept. 1927). Regele Belgiei a condus o adun. generală a soc., înscriindu-se între membri ei.

Normele cluburilor „rotarianilor“.

1. Voi considera cariera ca ceva plin de cinste, deoarece îmi dă pu-tința să fiu *folositor societății ome-nești*.

2. Îmi voi da osteneala să mă perfecționez, ca să ajung tot mai valoros în cariera mea și ca să lucrez tot mai mult pentru alții, ca să fiu drept astfel față de principiul fundamental al „rotarianilor“, că *acela câștigă mai mult care servește pe alții mai bine*.

3. O să fiu în clar că sunt om de afaceri și să doresc succesul, dar că — deoarece ureau să fiu un bărbat, care din punct de vedere moral urea să stea pe o treaptă înaltă, — *nu doresc un succes, care să nu fie bazat pe dreptate și morală cea mai severă*.

4. Voiu reprezenta convingerea că schimbul mărfurilor mele, a muncii mele și părerilor mele despre a-jungerea câștigului este ceva cu desăvârșire drept și moral, presu-punând că toți cei ce iau parte la schimb își iau câștigul lor.

5. Mă voiu strădui cu tot ce știu eu mai bine să ridic vaza carierei mele, pe care o exercit și ca să-mi dau munca astfel în îndeplinire, ca alți oameni din cariera mea să aște de cuminte, de aducător de câștig și de propovăduitor de noroc, de a emula cu exemplul meu.

6. Voiu conduce afacerea mea astfel încât să servească celor din epoca mea într'un mod cât se poate de desăvârșit, tot așa de bine sau mai bine decât concurentul meu și — dacă voiu fi în dubiu — voiu estinde activitatea mea și peste ceea ce sunt dator să săvârșesc.

7. Îmi voiu da osteneala să priccep că este unul din bunurile cele mai mari ale unui neguțator sau ale unui om de carieră, de a avea prieteni și că un favor, câștigat prin prietenie, este un favor remarcabil din punct de vedere moral și vrednic de dorit.

8. Voiu fi pătruns de convingerea că adevărații prieteni nu pretind nimic unul dela altul și că vre-un abuz de încredere pentru a-jungerea unor favoruri contrazice spiritul soc. „Rotary“ și că conține o încălcare a poruncii morale.

9. Nu voiu considera nici un succes personal ca îndreptățit sau moral, dacă a ajuns în urma unui favor nedrept (necesitabil), din poziția socială sau de carieră, adică: care altora le este interzis. *Un rotarian nu vrea să se folosească de un privilegiu de a câștiga favoruri ma-*

teriale, pe cari alții le-ar disprețui, din cauza moralei dubii.

10. Nu mă voiu simți mai de-obligat față de un frate rotarian decât față de oricare alt om, deoarece *adevărutul spirit rotarian nu zace în concurență, ci în colaborare.* Interese locale nu pot să-și revendice un loc într'o instituție ca „Rotary“, și rotarianii declară că drepturile omenești nu se mărginesc numai asupra rotarianilor, ci că sunt atât de adânci și cuprinzătoare, ca specia omenească. „Rotary“ lucrează pentru scopurile acestea înalte, ca să formeze și să ridice pe toți oamenii și toate instituțiile omenești.

11. În sfârșit, în concordanță cu *regula de aur*, că omul să acționeze astfel față de alți oameni, cum do-rește ca și el să fie tratat de ei, susținem că societatea omenească ține mai bine deolaltă dacă se oferă tuturor oamenilor posibilitatea să se folosească de izvoarele naturale de ajutorare ale pământului“.

*

Educația artistică în școală. „*Vatra Școlară*“ (a. III. Nr. 13—15, 1927) publică un interesant articol: „Un obiect de studiu nou“, subscris de dl insp. școlar din Sibiu *Petre Petrescu*, în legătură cu articolul „*Educația artistică în școală*“ din „*Transilvania*“ noastră (art. secr. lit. s., Dr. Hortia *Petra-Petrescu*, Nr. 2—3, a. c.). Dl *Petre Petrescu* analizează cu elevii două tablouri: „*Trăian aduce sacrificiul zeilor înaintea podului dela Turnu-Severin*“ și „*Luarea cu asalt a Sarmisegetuzei*“. Bine condusa revistă se găsește la Reg. școlară a IV-a, Sibiu, având în frunte pe dl inspector-șef al regiunii IV. l. l. *Bratu*, Sibiu, Strada *Mitropoliei* 23.

Numai la noi așa? Scriitorul francez *G. Duhamel* își urmează, în „Les nouvelles littéraires“ (17 Sept. 1927), descrierea impresiilor avute în „Dolajul la Moscova“ și însemnează următoarele: „Nu știu dacă Uniunea sovietică va putea să renunțe, într-o zi, la obiceiurile polițienești ale vechiului regim. O dorește cu toată sinceritatea. Nu-mi place această atmosferă de denunțare reciprocă, pe care o respirăm în anumite societăți din Leningrad sau din Moscova și cari par o amintire obsedantă a teroarei. Nu-mi place să aud pe dl X... strecurându-mi în urechi cuvintele: „Să n'ai încredere în dl Y“, când, după aceea, chiar dl Y vine să-mi spună în confidență: „Nu vorbi prea liber în fața dlui X...“ Aflu chiar penibil ca să aud oameni serioși și cuminiți cum își scad glasul și murmură fără de veste: „Vorbește, vorbește... dar nu e nimeni la spatele meu? Spune-mi-o, fără ca să mă întore“.

*

Asta-i asta! Scriitorul francez, redactor la „Le Temps“ și „L'Illustration“, Léandre Vaillat își publică impresiile de călătorie în America și observă foarte just („Le Temps“ 20 Sept. 1927): „Ceeace gândeam despre Germania înainte de război și astăzi, mai mult ca oricând, aceea gândim despre America: că trebuie să încerci de a o cunoaște în loc de a debita invective impotriva ei; că atunci când debltăm injurii, când compunem șansonete, se prea poate că petrecem o serată plăcută, dar se amână pe ziua de mâine deciziunile indispensabile; că a fi spiritual te împiedecă adeseori de a fi inteligent și că pentru ca să dai o luptă bună, loială, à la française (în maniera franceză), trebuie

să te apropii mai întâi de adevărar, să te lămurești mai întâi de toate din ce se compune“.

*

Arbitraj, siguranță, desarmare.
Textul, primit în *unanimitate*, la „Societatea Naștunilor“, (Sesiunea a 8-a), privityor la arbitraj, siguranță, desarmare:

„Adunarea, recunoscând șolidaritatea, care unește comunitatea internațională;

„animată de ferma voință de a asigura menținerea păcii generale;

„constantând că războiul de agresiune nu trebuie să mai servească vreodată ca mijloc de a regula diferendele între State și că faptul acesta constituie o crimă internațională;

„considerând că o renunțare solemnă la orice războtu de agresiune ar avea darul de a creta o atmosferă de conciliațiune, favorabilă progresului lucrărilor întreprinse în vederea desarmării, declară:

„1. Că fiecare războtu de agresiune este și rămâne interzis;

„2. Că trebuie să folosite toate mijloacele pacifice pentru regularea diferendelor, fie ele de orice natură, cari ar putea să se nască între state.

„Adunarea declară că pentru statele membre ale Soc. Naș., e obligatoriu ca să se conformeze acestor principii“.

*

Concurs literar. — „Astra“ — Secția literară. — Deoarece întâiul concurs literar al secției nu a dat nici un rezultat bun, secția literară a „Astreii“ a concentrat cele două premii inițiale într'unul și pe acesta l-a adaos, din mijloacele acestui an,

aceluiași un premiu de 30,000 Lei.

Tema pusă acum la concurs este :

Viața și opera lui George Bariț până la anii 1848—1849, inclusiv.

Un premiu ulterior va cere aceeași viață, aceeași operă, până la moartea lui Bariț. Deci este de recomandat ca în partea întâia, pusă acum la concurs, să se întreprinjeze toată opera după 1848—49, plină de amintiri și judecăți despre epoca anterioară.

Dorim ca omul și opera să fie urmăriți și expuși în raport cu tot mediul, dar fără ca sugrăvirea mediului să acopere figura centrală a lucrării.

Bibliografa scrierilor lui Bariț va fi cât se poate de completă.

Lucrările vor fi examinate de o comisie de delegați ai secției literare, și ai celei istorice.

Manuscrisele se vor trimite Comitetului central al „Astreii” (Sibiu, Str. Șaguna 6).

Termenul de prezentare este 1 Ianuarie 1929.

Relativ la tipărire: „Astra” își rezervă dreptul de a o tipări. Dacă „Astra” va renunța la acest drept, lăsând autorului puțința de a-și exploata munca, autorul va dăruia „Astreii” un număr de exemplare, care se va stabili atunci prin bună învoială. Ar fi cazul ca opera ar ieși prea voluminoasă. De aceea se recomandă formularea concisă, pentru ca lucrarea să fie cât mai lute dăruită nației ce o așteaptă.

Președintele secției

G. Bogdan-Duică.

Secretarul secției

Septimiu Popa.

Bibliografie.

A apărut în „Biblioteca populară” a „Asociațiunii”: No. 147: „Din poveștile lui Moș Toader”, de Adam Bolcu; No. 148: „Un ceas de sezoare populară”, de T. V. Păcățian, Adam Bolcu, Ioan Pop-Reteganul, Horia Petra-Petrescu; No. 149: „Nișă Zdrenghea”, de Alex-Lupeanu-Melin; No. 150: „Calendarul Asociațiunii pe 1928”, red. de Horia Petra-Petrescu; No. 151: „Gheorghe Cârjan”, schițe umor. de A. P. Bănuș.

Erată :

La pag.	în loc de	obârșite	se va citi	osârđite.
268	„ „ „	Radoviți	„ „ „	Radonici
269	„ „ „	„ „ „	„ „ „	„
270	„ „ „	servi o cronică	„ „ „	servi ca o cronică.
271	„ „ „	luasem parte	„ „ „	luase parte.
275	„ „ „	audiență ce a avut	„ „ „	audiență, ce am avut.

